[illegible] һайндэрөөр, нүхэдүүд!

Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

[illegible]нэй 1921 оной [illegible]бриин 21-һээ гарана | № 256 (16779) | 1984 оной ноябриин 7, среда | Сэн 3 мүнгэн.

КРЕМЛЬ СОО БАЯРАЙ СУГЛААН БОЛОБО

[illegible]оридохи зуун жэлэй социальна эгээл гайхамшата бүхы туйлалтанууд Агуухэ Октябриин социалис революциһаа эшэ үндэһэтэй юм. 1917 оной октябрь һарада засагаа гартаа абажа, Ленинэй партиин хүтэлбэри доро Россин ажалшад шэнэ общество—дарлалта мүлжэлгэһөө сүлөөлэгдэһэн общество байгуулжа эхилээ һэн. Тэрээн дотор бүхы [illegible]нүүд ба арад үндэһэтэд ниитэ нэгэн эбтэй, [illegible], эбдэршэгүй бата бүлэ боложо нэгэдэһэн байна.

Марксизм-ленинизмын, пролетарска интернационализмын гол ёһонуудта үнэн сэхэ Советскэ Союз [illegible] социалис хани нэгэдэлтэ оронуудтай аха дүүгэй [illegible] барисаа тогтоожо, урагшаа бата найдамтайгаар дабшахадаа, хашалта харшалалтагүй, дарлалта мүлжэлгэгүй, хэн нэгэнэй мэдэлдэ байдаггүй уласхоорондын харилсаанай шэнэ түхэл шэнжые бодото дээрэнь баталаа һэн.

Нииислэл хотын предприятинуудай түрүүшүүл, партиин, дайнай ба ажалай ветеранууд, эрдэм, соёл [illegible] ажал ябуулагшад, Совет Арми болон Далайн [illegible] Флодой сэрэгшэд, Москва шадарай ажалшадай түлөөлэгшэд һайндэрэй баяр жабхалангай оршон байдалда ноябриин 6-да Кремлиин Съезднүүдэй ордондо сугларaa. Агуухэ Октябриин социалис революциин 67 жэлэй ойдо зорюулагдаһан арадай депутадуудай Московско Соведэй, КПСС-эй городской комитедэй баярай суглаан эндэ болобо.

Нүхэд **К. У. Черненко, Г. А. Алиев, В. И. Воротников, М. С. Горбачев, В. В. Гришин, А. А. Громыко, Г. В. Романов, М. С. Соломенцев, Н. А. Тихонов, П. Н. Демичев, В. И. Долгих, В. В. Кузнецов, Б. Н. Пономарев, В. М. Чебриков, М. В. Зимянин, И. В. Капитонов, Е. К. Лигачев, Н. И. Рыжков** гэгшэдые заседанида хабаадагшад үни удаан үргэлжэлһэн халуун альга ташалгаар хүл дээрээ бодожо, угтабад.

Тэрэшэлэн президиумдэ СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй болон Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэнэрэй орлогшонор, СССР-эй Верховно Соведэй палатануудай түрүүлэгшэнэр, хэдэн министерство болон албан зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд, партийна, совет, ниитын эмхи зургаануудай түлөөлэгшэд, сэрэгэй начальнигууд, үйлэдбэриин түрүүшүүл байлсаба.

Мүн лэ эндэ Германиин Коммунис партиин Түрүүлэгшэ Герберт Мис, Люксембургын Коммунис партиин Түрүүлэгшэ Рене Урбани, Эквадорой Коммунис партиин ЦК-гай Генеральна секретарь Рене Може Москера гэгшэд байгаа.

Зал соо—хилын саанаһаа һайндэртэ ерэһэн бусад айлшад, хари гүрэнэй дипломадууд байба.

Моссоведэй гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшэ **В. Ф. Промыслов** баярай суглаае нээгээ.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр **А. А. Громыкын** «Октябриин замаар—зохёон байгуулгын, эб найрамдалай хараа шугамаар» гэһэн элидхэл хэхэдэнь, баярай суглаанда хабаадагшад халуун дулаанаар угтаба.

Удаань һайндэрэй концерт ехэ амжалтатайгаар табигдаба. Коммунис парти болон Совет гүрэнэй хүтэлбэрилэгшэд концерт хараһан байгаа.

(ТАСС).

ОКТЯБРИИН ЗАМААР — ЗОХЁОН БАЙГУУЛГЫН, ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ ХАРАА ШУГАМААР

Агуухэ Октябриин социалис революциин 67 жэлэй ойдо зорюулагдажа, Кремлиин Съезднүүдэй ордон соо 1984 оной ноябриин 6-да болоһон баярай суглаан дээрэ нүхэр А. А. ГРОМЫКЫН хэлэһэн элидхэл

Нүхэдүүд!

[illegible] жэлнүүд өшөно, хэдэн [illegible] жэлнүүд үнгэрнэ, тиимэ 67 жэлэй саада тээ болоһон Октябриин социалис революциин Россида [illegible] хүсэгэй болон социализмын үнэн зүб байдалай [illegible] түүхэ [illegible] жабхалантайгаар [illegible].

В. И. Ленинэй тодорхойлһоной, Октябрь шэнэ үе — империализмһаа арадые сүлөөлхын түлөө, арад хоорондын дайнуудые болюулхын түлөө, капиталиста мүлжэлгэ усадхахын түлөө, социализмын түлөө тэмсэлэй үе [illegible].

[illegible] дээрэ түрүүшын социалис гүрэн [illegible] совет хүнүүдэй [illegible] оронуудай арадууд [illegible].

[illegible] революциин ойе тэмдэглэн байхадаа, Россин пролетариадай [illegible] большевигууд [illegible] партиин [illegible] В. И. Ленин [illegible].

[illegible] Ленинэй [illegible] хэмжээлшэгүй. [illegible] — манай гүрэн, Советскэ Социалис Республиканууд Союз мүн. Энэмнай [illegible] манай Советскэ Союзай Коммунис партии мүн. Энэмнай [illegible] сагаар шалгагдаһан, [illegible] революционно [illegible] шэнжэлэлгын теори методологи мүн,

гэжэ К. У. Черненко онсолон тэмдэглэһэн бэлэй. Энэмнай үнэн сэхэ, гүн гүнзэгы тухайгаа угэнүүд болоно.

Үе саг — үнэн зүб, эрид шууд шалгагша мүн. Түүхын [illegible] бүхы арадуудай хүгжэлтын [illegible] Октябриин үзүүлһэн революционно [illegible] нүлөө улам бүри ехэ хүсэтэйгөөр [illegible] гэжэ тэрэ харуулна бшуу.

Тиимэ, зарим тэрэнь ажалша арадай гарта байһан, хүниие хүнэй дарлаха, мүлжэхэ ябадалгүй, [illegible] арадай мэдэлдэ байһан орон дэлхэй дээрэ бии юм. [illegible] нэгэшье нютаг нуга бүмбэрсэг дэлхэй дээрэ мүнөө олдохогүй. Имагтал тиимэһээ Москвааһаа, Кремльһээ дуулдадаг мэдээсэлнүүд дэлхэй дээгүүр [illegible] байха бшуу.

Агуухэ Октябриин үзэл суртал ба бодото хэрэг манай үе шатын [illegible] болонхой. Тэрэнэй [illegible] түүхэтэ үүргын тотолмо гэршэ гэхэдэ, бодото социализмын бэхижэлгэ, марксистско-ленинскэ научна теориин бодото дээрэ бэелэлгэ мүн болоно. Олониитын [illegible] социальна үнэн зүб байдалай, арадай бодото засагай, хүнүүдэй материальна болон оюун бодолой [illegible] үргэжэ байһан общество байгуулагдаа.

СССР-тэ социалис общество хүгжэхэ үедэ түүхын шэнэ нэгэдэл — совет арад бии болоо, батажан хүгжөө.

Гуманизмын, коллективизмын, бэе бэедээ туһалалсагын ба харилсаа холбооной үндэр дээдын хуули ёһоор ажаһууха — ажабайдалай социалис шэнжэ шанар батажаа.

Харин манай гүрэн гансаараа бэшэ ха юм. Дэлхэйн социалис байгуулалта асари ехэ хүсэн болонхой.

Социализм өөрынгөө барагдашагүй арга боломжонуудые болон капитализмһаа залан сэхэ, булюу һайн талануудаа улам бүри дүүрэнээр харуулжа байнхай. Тэрэнэй үльгэр жэшээгэй, сэгнэшэгүй түүхэтэ дүй дүршэлэй бэе тээшэ татаха хүсэниинь улам үргана.

Манай революци обществын хүгжэлтые худэлмэришэн ангиин, ажалша бүхы хүнүүдэй аша туһада шэглүүлһэн байха юм. Тэрэ мүнөө үе сагай шухалын шухала социальна гол асуудалнуудые бодото дээрэнь шиидхэхэ ябадалые мүнөөнэй зорилго болгожо табиһан байха юм. «Асари ехэ түүхэтэ худэлмэриин» амжалтын шиидхэхы арга нүхэсэл гэхэдэ, «социалис зохёохы ябуулгада» хэдэн миллион ажалшадые һэргээн элсүүлхэ ябадал болоно гэжэ В. И. Ленин тоолодог байгаа.

Коммунис партиин хүтэлбэрилгэ доро совет арад ёһотой баатаршалгын зам гаталан гараа. Энэмнай үргэн ехэ олониитын зохёохы бэдэрэлгын, тэмсэлэй ба шэн габьяата ажалай зам мүн болоно. Энэ замаар манай оронии хүсэн түгэс социалис гүрэн болгожо шадаа.

Манай арад бэрхэшээл түбэгүүдэ, хүшэр хүндэ сагуудта бата шангаар тэмсэжэ, үзэгдөө харагдаагүй өрьёо бэрхэшээлнүүдые дабан гараа, тиигэбэшье шэлэһэн замһаа хадуураагүй — хэзээдэшье хадуурхагүй! Өөрынгөө зол жаргалые зохёон байгуулдаг арадые диилэхэ хүсэн байхагүй.

Бидэниие Ленинэй агуухэ парти хүтэлбэрилэн ударидана. Марксизм-ленинизмдэ үнэн сэхэ байлга, мүнөөдэрэй, үглөөдэрэйшье гол шухала асуудалнуудые шиидхэлгэдэ научна үндэһэ баримтатайгаар, бодото байдалые хараада абан, хандалга хадаа тэрэнэй бүхы һалбаринуудта бэелүүлдэг ажал ябуулгын амжалтануудай эшэ нүхэсэл мүн болоно. КПСС-эй ЦК-гай февралиин, апрелиин болон октябриин (1984 он) Пленумүүдэй шиидхэбэринүүд тэрэнэй үнэншэмэ гэршэ боложо үгэнэ бшуу. Тэдээн дотор манай партиин политическэ хараа шугам, зохёон байгуулгын ба эб найрамдалай хараа шугам саашадаа зохёохы ёһоор баяжуулагдаһан байха юм.

[illegible] хүнүүдэй һүүдэл байдалай [illegible] урганхай хангаха ушартай.

Социально-политическэ талаар — парти болон арадай нэгэдэлые, худэлмэришэдэй ангиин, колхозно таряашадай болон интеллигенциин холбоое эсэшэ сусашагүйгөөр бэхижүүлхэ. СССР-эй нацинууд болон арад үндэһэтэдэй хани барисаае бэхижүүлхэ, социалис гүрэн түрын байгуулалта һайжаруулха, манай ажабайдалай демократизм гүнзэгырүүлхэ. Партийна болон гүрэнэй аппарадай ажал ябуулгада ленинскэ онол арга батадхан бэхижүүлхэ. Социальна үнэн зүб байдалай гол ёһые бодото байдалда хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлхэ, социалис хуули ёһо бэхижүүлхэ. Манай ёһо гуримда, манай ажабайдалай шэнжэ шанарай баялигуудта харша үзэгдэлнүүдтэй эбсэшэгүйгөөр тэмсэхэ.

Оюун бодолой талаар — совет арадай оюун бэлигэй хүсые баяжуулха, эрдэм наука, гэгээрэл, соёл болон искусство тушаа, совет хүнүүдтэ марксистско-ленинскэ хараа бодол бүридүүлхэ тушаа, үзэл сурталай талаар бата найдамтай, һайн һайхан абари зантай байхаар, патриотизмын болон пролетарска, социалис интернационализмын ёһоор тэдэниие хүмүүжүүлхэ тушаа саг үргэлжын анхарал оролдолго гаргажа байха.

Уласхоорондын харилсаанай талаар — социалис хани нэгэдэлтэ оронуудай нягта жагсаалые батадхахын, дэлхэйн социализмын уласхоорондын байдалые бэхижүүлхын тула хэрэгтэй бүхы юумэ хэхэ. Мүнөө үе сагай бүхы революционно, түрүү үзэлтэй хүсэнүүдтэй һанаагаа нэгэдэлгые бэхижүүлхэ. Дайнай аюулые зогсоохо ба зайсуулан сарахын тула, арадуудай амгалан тайбан байдалые хангахын тула бүхы арга боломжотой юумые хэхэ. СССР-эй аюулгүи байдалые нюдэнэйнгөө сэсэгы мэтээр аршалан хамгаалха, оронойнгоо бэеэ хамгаалха хүсэ шадалые дээшэлүүлхэ.

Эдэ зорилгонуудые шиидхэлгэдэ манай туйлалтанууд айхабтар ехэ юм. Ниитын ажабайдалай бүхы һалбаринуудта һайн һайхан хубилалтанууд болоо. Оронной үйлэдбэрилгын хүсэнүүд шэнэлэгдэжэ, улам бүри ехэ хүсэ шадалтай болонхой гээшэ. Ажалай бүтээсэ хэлбэришэгүйгөөр ургана. Гурим, эмхидхэл болон журам бэхижүүлхэ талаар абтаһан хэмжээнүүд нилээд ехэ экономическа ашаг үрэ үгөө. Үйлэдбэрилэн гаргагдадаг эд бараанай шанар дээшэлээ, хүн зониие хангалга һайжараа.

Эдэ тоонууд олон юумэн тухай хөөрэжэ үгэнэ бшуу. 1970 онһоо хойшо СССР-эй национальна баялиг 2,3 дахин ургаа. Энэл үе соо худэлмэришэд болон алба хаагшадай дунда зэргын салин хүлһэн 1,5 дахин ехэ болоо, харин хэрэглэмжын ниитын фонднууд 2-һоо үлүү дахин ургаа.

КПСС-эй XXVI съездын энэ табан жэлдэ табиһан даабэринууд эдэшье, мүн шухалын шухала иимэ үрэ дүнгүүдэй талаар: кадрнуудые бэлдэхэ, үхибүүдэй болон эмшэлэлгын эмхи зургаанудаи тоо олошоруулха, гэр байра барилгын, мүн бусадшье үрэ дүнгүүдэй талаар амжалтатайгаар бэелүүлэгдэжэ байнхай.

Эндэ нилээд даамгай, ехэ үрэ дүнгүүд тухай хэлэгдэнэ гээшэ. Байгша табан жэлдэ 24 миллион хүбүүд, басагад дунда эрдэмтэй болохо байна. 10 миллион хүн вузууд болоч техникумүүдые дүүргэхэ юм. 50 миллион совет хүнүүд гэр байрынгаа эрхэ байдалые һайжаруулха. Эд бараагаар болон хэрэглэмжэнүүдые хангалгаар, эрдэм һургуули ба элүүрые хамгаалгаар, социальна тэдхэмжээр хүн зоной эрилтэ хэрэглэмжэ улам бүри гүйсэд дүүрэнээр хангагдадаг болоно.

Үргэн хэрэглэлэй хэдэн зүйлэй эд бараанай үнэ сэнгэй хямдаруулагдаһанһаа хүн зоной горитойхон аша туһада хүртэһэниие онсолон тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Арадай гэгээрэлэй худэлмэрилэгшэдэй салин хүлһэн дээшэлүүлэгдэжэ эхилээ. Үхибүүдтэй бүлэнүүдтэ тэдхэмжэ үзүүлхэ талаар ехэхэн хэмжээ ябуулганууд бэелүүлэгдэжэ байна.

Статистикын баримтануудые худал хуурмагаар харуулан, совет хүнүүдэй бодото олзо доход тухай тоо, баримтануудые бүдүүлигээр хазагайруулха зуураа, буржуазна бодото байдалые эшэхэ нюургүйгөөр һайрхаха дуратайшуул баруун оронуудта бии гээшэ. Манай ороной ажалшадай мүнгэн олзые баруун ороной ажалшадайхитай сэхэ зэргэсүүлэн харуулһан баримтануудые табина. Энэ хадаа мэхэ гохын арга ха юм. Советскэ Союздахи ниитын хэрэглэмжын фонднуудай бии байһан тушаа, гол шухала эд бараануудай үнэ сэнгэй тогтууритай байдаг тушаа юушье хэлэнэгүй. Гэр байрын ба коммунальна хангалгын түлөө дэлхэй дээрэ эгээл хямда түлөөһэ ажалшадаймнай түлэдэг байһан тушаа, түлөөһэгүй медицинскэ туһаламжа абадаг, түлөөһэгүй арадай гэгээрэл ба бусад олон юумэн тушаа юуншье хэлэгдэдэггүй байха юм.

(Эхин. Түгэсхэлынь 2-дохи 3-дахи нюурнуудта).

... ХҮГЖЭЛТЭ ТҮГЭС СОЦИАЛИЗМЫЕ НАРИЖУУЛАН ҺАЙЖАРУУЛГА — ОКТЯБРИИН ХЭРЭГЭЙ ҮРГЭЛЖЭЛ

Нүхэдүүд!

Октябриин үе сагһаа хойшо [illegible] орон түүхын [illegible] феодализмһаа социализм руу [illegible] экономика [illegible] олониитын өөһэдынь байгуулга мүн, —гэжэ В. И. Ленин заагаа бэлэй. Манай нөөсэлһэн бүхы дүй дүршэлые эгээл зүбөөр, эгээл нарин нягтаар, эгээл гүн гүнзэгыгөөр имагтал шэнжэлэн үзэһэнэй үндэһөөр социализм амжалтатайгаар байгуулжа болохо юм.

Оронной урдахи бүхы хүгжэлтөөр бэлэдхэгдэһэн шанарай талаар шэнэ дэбжэлтын асуудалнууд мүнөө үедэ табигдажа байгаа [illegible] зорилгонуудта бидэ өөрынгөө урагшаа хүрэжэ [illegible] гэжэ тобшолол — энэ дүй дүршэлэй теоретическэ талаарнь бодомжолон үзэлгэ ба [illegible] манай партиин [illegible] тобшолол болоно. Тэдэ социальна, экономическа болон эрдэм-техникын хүгжэлтэ дэбжэлтын бүри үндэр шатада манай общество [illegible] гараха [illegible]. Манда байгуулагдаһан социализмые наринжуулан һайжаруулга гэжэ бидэнэй нэрлэдэг асари ехэ хэрэгэй ажамидаралта бүридэлынь иимэл байна ха юм.

Имагтал энээндэ мүнөө партиин анхарал оролдолго, тэрэнэй бодото ажал ябуулга хандуулагданхай. Имагтал энэ КПСС-эй XXVII съездэдэ бэлэдхэлэй худэлмэриин, партийна Программын шэнэ редакци бэлдэхэ худэлмэриин үндэһэ һуури болоно бшуу. Партиин гол шухала теоретическэ ба политическэ энэ документтэй таһаршагүй холбоотойгоор арбан хоёрдохи табан жэлэй, тэрэшэлэн 2000-дахи он хүрэтэрхи үеын Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүдые зохёон табилга ябуулагдажа байнхай.

Партиин ерэхэ съезд хадаа совет арадые социалис обществын хүгжэлтын тодо һонор, удаан болзорой үг зорилгонуудаар зэбсэгжүүлхэ, коммунизм зохёон байгуулгын гол шухала асуудалнуудые шиидхэлгэдэ тэдэниие зоригжуулан шэглүүлхэ байна. Мүнөөнэй үе шатада партиин табидагай ёһоор, гол шухала зорилгонуудые тодорхойлхо болбол, тэдэмнай иимэ байна.

Экономикын талаар — туйлаһан амжалтануудаа батадхаха ба хүгжөөхэ, тэрээндэ улам бүри эршэ түгэс хүгжэлтэ олгохо, ниитын үйлэдбэриие ашаг үрэтэйгөөр хүгжөөлгын шухала асуудалнуудые эршэмтэйгээр шиидхэхэ, тэрэниие эрдэм болон техникын һүүлэй туйлалтануудай үндэһөөр шэнэлэн зэбсэгжүүлхэ ябадал болоно. Арадай ажахые хүтэлбэрилгэ һайжаруулха, ажалшадай зохёохы үүсхэлые улам бүри үргэнөөр дэлгэрүүлхэ. Худэлмэриин бүхы участогуудта ушар ёһо мэдэхэ, журам ба эмхидхэл бэхижүүлхэ хэрэгтэй. Совет

К. У. ЧЕРНЕНКО СОЦИАЛИС ОРОНУУДАЙ ЗАЛУУШУУЛАЙ ЭМХИНҮҮДЭЙ ХҮТЭЛБЭРИЛЭГШЭДТЭЙ УУЛЗАБА

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. У. Черненко социалис оронуудай залуушуулай эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэдтэй ноябриин 5-да КПСС-эй Центральна Комитедтэ уулзаба.

Уулзалгада хабаадалсаа гэбэл: Станка Шопова—Димитровско Залуушуулай Коммунис Холбооной ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, Дьердь Фейти — Венгриин Залуушуулай Коммунис Холбооной ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, Ву Мао—Хо Ши Минэй Коммунис Залуушуулай Холбооной ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, Эберхард Аурих — Немец Сүлөөтэ Залуушуулай Холбооной Центральна Соведэй Нэгэдэхи секретарь, Ким Чхан Рен — Корейн Социалис Ажалша Залуушуулай Холбооной ЦК-гай Түрүүлэгшын орлогшо, Конрадо Мартинес Корона—Кубын Залуу Коммунистнуудай Холбооной Национальна комитедэй хоёрдохи секретарь, Пхандуангчит Вонгса— Лаосой Арадай-Революционно Залуушуулай Холбооной ЦК-гай секретарь, Цэрэндоржийн Нарангэрэл— Монголой Залуушуулай Революционно Холбооной ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, Ежи Шмайдзинский—Польшын Социалис Залуушуулай Холбооной Главна правлениин түрүүлэгшэ, Лешек Лесняк— Хүдөөгэй Залуушуулай Холбооной Бүхэпольшын правлениин түрүүлэгшэ, Рышард Восиньский—Польшын Харцернуудай Холбооной начальник, Цезарий Дрошч— Польшын Студентнүүдэй Нэгэдэлэй Главна Соведэй Түрүүлэгшэ, Нику Чаушеску— Румыниин Коммунис Залуушуулай Холбооной ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, В. М. Мишин— ВЛКСМ-эй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, Ярослав Енерал — Чехословакиин Залуушуулай Социалис Холбооной ЦК-гай Түрүүлэгшэ, ВЛКСМ-эй ЦК-гай секретарьнар.

Уулзалга дээрэ нүхэр К. У. Черненко үгэ хэлэһэн байна.

К. У. ЧЕРНЕНКЫН ХЭЛЭҺЭН ҮГЭ

Хүндэтэ ханинар!

Манай партиин Центральна Комитедэй, ЦК-гай Политбюрогой үмэнэһөө таанадые үнэн зүрхэнһөө түбхын түрүүн амаршалха хүсэлтэйб.

Социалис оронуудай залуушуулай эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэдэй хабаадалгатай уулзалгые үнгэргэһэн ушар ехээр баярлуулна. Юундэ баярлуулнаб гэбэл, манай партинуудые, гүрэнүүдые, арадуудые холбодог эбдэршэгүй хани барисаан, харилсаа холбоон иимэ уулзалгын үедэ элитээр харагдана бшуу. Залуушуулай, залуушуулай эмхинүүдэй хоорондохи холбоо барисаан хадаа тэдэнэй улам бэхижэхын тула һайн эрхэ нүхэсэл болоно.

Залуушуулай эмхинүүдые хүтэлбэрилгые нарижуулан һайжаруулха гээшэ коммунистнуудай эгээл шухала зорилгонуудай нэгэниинь мүн. Залуушуултай худэлмэри ябуулха асуудалнуудта зорюулагдаһан аха дүү партинуудай Центральна Комитедүүдэй секретарьнарай мүнөө зундаа Софида болоһон уулзалга энээниие дахин батадхаа һэн. Партиин зүгһөө комсомолые хүтэлбэрилгын хэмжээе дээшэлүүлгэдэ шэглүүлэгдэһэн ехэ программна тогтоол КПСС-эй Центральна Комитет һаяхан баталан абаа гээд таанад мэдэнэт. Тус тогтоол ороной партийна ба комсомолой бүхы эмхинүүдтэ зүбшэн хэлсэгдэһэн, тэрэниие бэелүүлхэ талаар шэглүүлэгдэһэн тодорхой хэмжээнүүд хаа хаанагүй баталан абтаһан байна.

Залуушуулай дунда «ямар нэгэн «кризиснэ байдалай» тохёолдоходо, иимэ тогтоол абтаа бэшэ гэжэ онсолон хэлэхэ хүсэлтэйб. Манай дайсад энэ баримтые иигэжэ хазагайруулхые һэдэнэ. Ленинскэ комсомолоор, совет залуушуулаар омогорхохо бүхы үндэһэ баримтанууд манайда бии. Ажал дээрээшье, һуралсалдаашье, сэрэгэй албандашье— хаа хаанагүй залуушуул нэрэтэй солотойгоор бэеэ абажа ябадаг. Залуушуул аха үетэнэй хэрэгые нэрэтэй түрэтэйгөөр үргэлжэлүүлдэг, партиин уряагаар ороной эгээл шухала зорилгонуудые шиидхэхэ хэрэгтэ зоримгойгоор оролсодог.

Байгал-Амарай түмэр зам гэжэ юун гээшэб, байгаалиин ямар хүшэр хүндэ эрхэ байдалда тэрэ баригдааб гэжэ таанад сохом мэдэнэт. Болзорһоо бүхэли жэлээр урид бүхы түмэр замаар поезднуудай ябадаг болоһондо совет залуушуулай аша габьяа үнэхөөрөө сэгнэшэгүй ехэ. Һаяхан КПСС-эй ЦК-гай октябриин Пленум дээрэ баталан абтаһан Газар таряалан шаржуулан һайжаруулха түүхын эгээл ехэ программые бэелүүлхэ талаар залуу хүнүүд баһал габшагай һайнаар худэлхэ бээзэ гэжэ этигэнэб.

Комсомолой, манай эдир наһатанай аша габьяае сэгнэхэл ёһоорнь сэгнэхэ зуураа, совет обществын хүгжэлтын бодото хэрэглэмжэнүүдһээ уламжалан, залуушуултай ябуулагдаха худэлмэридэ шэнэ зорилгонууд табигдана гэжэ бидэ элеэр харанабди. Тэдэнэй политическэ удха шанарые хүсэд дүүрэнээр мэдэрнэбди.

Үбгэ эсэгэнэрэйнь тэмсэжэ эхилһэн зоригжуулхы зорилгонуудта ургажа ябаа үетэнэй жэшэмээр бэшээр дүтэлһэниинь арсашагүй. Бодото социализмын түүхэтэ туйлалтанууд дээрэһээ залуушуул эдэ зорилгонуудые бүри элеэр харадаг, зохёохы ажалаараа урагшаа дабшадаг. Эдэ бүгэдэ

(Эхин. Түгэсхэлынь 2-дохи нюурта).

ҺАЙНДЭРЭЙ ХҮНДЭЛЭЛДЭ

Үсэгэлдэр Буряадай Ленинэй орденто оперо ба баледэй академическэ театрай ордон соо Агуухэ Октябриин социалис революциин 67-дохи жэлэй ойн һайндэртэй дашарамдуулан, КПСС-эй Улаан-Үдын горкомой, арадай депутадуудай городской Соведэй баярай суглаан болобо.

Баярай суглаанда городой олониитын түлөөлэгшэд, үйлэдбэриин түрүүшүүл, хуушанай коммунистнууд, дайнай болон ажалай ветеранууд, Совет Армиин алба хаагшад хабаадаба.

Энэ суглаан дээрэ КПСС-эй обкомой хоёрдохи секретарь К. А. АЛБАШЕЕВ «Агуухэ Октябриин социалис революциин 67-дохи жэлэй ой» гэһэн элидхэл хэбэ.

Суглаанай эсэстэ һайндэрэй ехэ концерт харуулагдаба.

ОКТЯБРИИН ЗАМААР—ЗОХЁОН БАЙГУУЛГЫН, Э

(Үргэлжэлэл. Эхининь 1-дэхи нюурта).

Омдоо нэгэ жэшээ тухай хэлэбэл, американ бүлын олзо доход харуулһан тоо баримта абая. Энэ тоо яһала горитойхон шэнгеэр харагдадаг байна. Теэд бодото байдалда тэрэ тоонь юун гээшэб? Миллионерэй олзо доходые абажа ерээд, тэрээн дээрэ хүдэлмэригүй хүнэй ахир бага тэдхэмжые нэмээд харахадань дунда зэргээр бараг янзын олзо доход гаргана. Статистикын баримтануудые иигэжэ холёод, худхаад харуулхада засагайнь тусхайтаар мэдэрһэн үгытэй ядуу байдалтай 35 миллион американецүүдэй байдалда ямар аша туһа хүртэхэ байнаб? Бухгалтериин иимэ тоололгоор тэдэ үгытэйшүүлые эдеэлүүлхэ ба дулаасуулха аргын олдохогүй байһан ойлгосотой.

Тэдэ үгытэйшүүлэй дүрбэн хүн бүхэнэй нэгэнэй мүнөөнэй захиргаанай засагай хүтэлбэридэ байха үедэ иимэ ядуу байдалда ороһыень эндэ онсолон хэлэлтэй. Юугээршье далдалагдашагүй энэ ушар байдал өөрыгөө сэхэ руунь элирхэйлэн харуулна бэшэ аал?

Капиталис ёһоор «хангалтатай һайнаар ажаһуулгын» саана ажал хэхэ аргагүй болоһон хэдэн арбан миллион хүнүүд тоологдоно. Энэ хадаа хүнүүдтэ хэхэ хүдэлмэри олгожо шадахагүй, хүнүүдые амидарха мүнгэ зөөреэр хангажа шадахагүй ямар общество гээшэб. Тэрэ хадаа ниитын ямар байгуулалта гээшэб гэжэ асуугдаха болоно.

Үшөө нэгэ жэшээ дурдая. Баруун оронуудтахи ажалшад гэр байрын түлөө хэды ехэ мүнгэ түлэхэ баатай болоноб? Дунда зэргын шадалтай американ нэгэ бүлын олзо доходой гурбанай нэгэ хуби гэр байрын түлөөһэндэ гаргашалагдана. Америкын Холбоото Штадуудта 4 миллион хүн орожо хонохо газаргүй. Энэ хадаа юрэ идхалга бэшэ, харин бодото байдал мүн.

Капиталай оронуудтахи хүн зондо социальна талаар үнэн зүб юумэн гэжэ үгы, байхашье ёһогүй. Ажал хэхэ эрхэ, гэр байратай байха ба амарха, түлөөһэгүйгөөр медицинскэ хангалга ба эрдэм һургуули абаха эрхэ гэхэ мэтэ социализмын бодото түйлалтануудай урдаһаа энэ гэжэ табиха юумэн капитализмда байхагүй.

Арад зоной байдал һуудалые улам һайжаруулгын асуудалнууд хадаа КПСС болон Совет гүрэнэй саг үргэлжэ бэелүүлжэ байха хэрэг мүн. Оронойнай национальна доходой бүхы ургалтын энэ жэлдэ хүн зоной социальна хэрэглэмжэдэ сум зорюулагдаһан ушар тэрээндэ эли тодо гэршэ боложо үгэнэ ха юм.

Бэелүүлэгдэжэ байһан табан жэлдэ эд бараа наймаалгаар эгээл ехэ ургалта хангаһан ушар хэндэшье гайхал түрүүлэнгүй байха аргагүй. Мэнэ һаяхан тон хомор байһан хэдэ хэдэн зүйлэй эд бараанай талаар хүн зоной хэрэглэмжэ гүйсэд дүүрэнээр хангагдадаг болонхой. Гэбэшье, эрхим һайн шанартай эд бараа хэрэгтэй ассортиментээрнь наймаалха асуудал үшөөл удаанаар бэелүүлэгдэнэ.

Мүнөө үедэ арад зоной үргэн хэрэглэмжын эд бараанай үйлэдбэри ба хангалгын системые хүгжөөхэ комплексно программа зохеогдожо байна. Энэ программые бодото дээрэнь бэелүүлгэ хадаа ажахын бүхы һалбаринуудай, арадай депутадуудай Соведүүдэй, ажалша коллектив бүхэнэй уялга болоно.

КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1982 он) ба удаадахи Пленумүүдэй баталан абаһан хэмжээнүүдэй бодото дээрээ бэелүүлэгдэжэ байһанай ашаар манай ажабайдалда түйлагдаһан бүтэмжэтэй һайн хубилалтанууд экономикымнай хэрэгүүдэй улам һайжаржа байһантай таһаршагүй холбоотой. Эдэ хэмжээнүүдэй үг зорилго юуб гэхэдэ, манай ниитын байгуулалтын арга боломжонуудые гүйсэд дүүрэнээр хэрэглэлгэ ажалшадай зохеон байгуулгые хүгжөөлгэ, үйлэдбэриин хэрэгүүдтэ тэдэнэй эзэн ёһоор хандалгые, хүтэлбэрилгэдэ хабаадалгые үргэдхэлгэ болоно.

Харюусалга дээшэлүүлгэдэ, ажалай, үйлэдбэриин ба гүрэнэй журамуудые бэхижүүлгэдэ зорюулагдаһан хэмжээ ябуулганууд бүгэдэ арадай һайшаан дэмжэлгэдэ хүртэһэн байна. Партинай энэ хараа шугамаа хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлхэ

Үнэн сэдьхэлһээ хэгдэжэ байһан, һайнаар эмхидхэгдэһэн ажал—энэ хадаа ямаршье участогта хүдэлмэрилжэ байһан совет хүнэй ажабайдалай таһаршагүй нэгэ хубинь болохо ёһотой.

Үнэн сэхээр хэгдэһэн ажалые материальна ба моральна талаар урмашуулгые шэнэдхэн һайжаруулгада, хүнүүдэй ажал хэрэгтээ зохеохы ёһоор ба шэн зоригтойгоор хандалгые бүхы хэмжээгээр урмашуулгада, социалис мүрысөөнэй эмхидхэлые һайжаруулгада һуларшагүй анхарал хандуулагдаха. Энээнтэй хамта саашадаа кадрнуудта табигдадаг эрилтэ шангадхагдаха, үнэн сэхээр ажал хэхэ дурагүйшүүлдэ нүлөөлхэ хэмжээнүүд шангадхагдаха байна.

Манай байгуулалтын таһаршагүй шэнжэ шанарнуудай нэгэн болохо социальна үнэн байдал хэгдэһэн ажалай ба хэрэглэмжын хэмжээнэй хойноһоо шанга хиналта табиха, хэгдэһэн ажалай зэргээр хубаари хэхэ гэһэн ёһо гуримые бодото дээрэнь улам шадабаритайгаар ба гүйсэд дүүрэнээр хэрэглэхэ эрилтэ табина. Хүн бүхэн ниитын хэрэгтэ оруулһан өөрынгөө хубитын зэргээр абаха ёһотой.

Энэ ёһо гуримай нягта наринаар сахигдадаг байханьшухала. Олоной дунда ойлгуулламжын хүдэлмэри хэнгүйгөөр, энэ хүдэлмэридэ ажалшадые үргэн олоор хабаадуулангүйгөөр энээниие түйлахань бэрхэтэй гэжэ ойлгосотой. Олониитын политическэ дүй дүршэлые, юумэндэ эзэн бусаар ба хайша хэрэгээр хандаха ябадалтай тэдэнэй эбсэшэгүй, эрид сэхэ байлгые юугээршье һэлгэжэ болохогүй.

Социально - экономическа хүгжэлтын шэнэ шатануудые түйлаха гол замууд партиярнай тодорхойлогдонхой. Энэ хадаа ниитын үйлэдбэриие шууд түргөөр хүгжөөлгэ, хурдан түргэн ургалтын эрхэ нүхэсэлнүүдые гүйсэд дүүрэнээр хэрэглэлгэ болоно. К. У. Черненкын онсолон тэмдэглэһэнэй ёһоор, «бидэнэр арбан хоердохи табан жэлэй туршада арадай ажахын ашаг үрые дээшэлүүлгэдэ эрид хубилалта түйлаха ёһотойбди».

Үйлэдбэриие хурдан түргөөр хүгжөөлгэдэ шиидхэхы хубилалта хангаха гээшэ миил ажахын бэшэ, харин түйлай ехэ удха шанартай политическэ зорилго болоно. Энэ хадаа хүгжэлтынгөө түйлагдаад байһан шатада манай социалис обществын болбосоролые гэршэлэн харуулна.

Имагтал иигэжэ бидэнэр оронойнгоо экономическа хүсэ шадалые хүгжөөжэ, тэрэнэй обороные бэхижүүлхэ ба арад зонойнгоо байдал һуудалай хэлбэришэгүй хүгжэлтэ нэгэн доро хангажа шадаха байнабди. Имагтал иимэ замаар дэлхэйн экономикодо манай ороной хараа шугамые саашадань бэхижүүлхэ арга олдоно, иимэ ушар байдал манай гүрэндэ шухала хэрэгтэй.

Ушар иимэһээ ашаг үрын ба шанарай түлөө тэмсэл, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхын, материальна нөөсэнүүдые арьбалхын түлөө тэмсэл—совет хүн бүхэнэй уялга байһаниинь ойлгосотой. Энэ хэрэгэй гол удхань гэхэдэ, Ленинэй хэлэһэн үгэнүүдые хэрэглэбэл, «Хамтын ажалаар урданайхиһаа һайнаар, урданайхиһаа хямдаар, урданайхиһаа ехээр үйлэдбэрилэгдэдэг байха» болоно.

Бидэнэрэй барандаа ойлгожо байһанай ёһоор, наука болон техникын улам ургажа байгаа ашаг үрэдэ, шэнэ түхэлэй машина болон түхеэрэлгэнүүдые зохеон бүтээлгэдэ, түрүү технологидо түшэглэн, саашаа ехэ юумэ түйлажа шадаха байнабди.

Мүнөөдэр научно-техническэ дэбжэлтын хэмжээнтэй зэргэ дабшалга юун гээшэб гэхэдэ, арадай ажахын бүхы һалбаринуудые электронно тоо бодолгын техникээр, микропроцессорнүүдээр үйлэдбэриин шэнэ системэнүүдээр гүйсэд дүүрэнээр хангалга болоно.

Манай эрдэм наукада арга боломжын бии байһан тушаа, энэ талаар тэрэнэй урда ямар ехэ харюусалгын табигдаһан тушаа олон юумэ хэлэхэнэй хэрэггүй.

Хүсэл эрмэлзэлһээ эхилээд үйлэдбэридэ үргэнөөр нэбтэрүүлгэ хүртэр мүнөө үеын шэнэ техникые хэрэглэхэ ябадалые түргэдхэхэ гээшэ мүнөөдэрэй эрилтэ мүн. Шэнэ юумые хэрэглэхэ хэрэгтэ тохеолдожо байһан бэрхэшээлнүүдые, хуушанай байдал баримталгые түргөөр усадхаха хэрэгтэй.

Мүнөө экономикын урда табигдаһан орео бэрхэшээлтэ зорилгонууд хүтэлбэрилгын шэнэ онол арганууды хэрэглэхэ эрилтэ табина. Һүүлэй жэлнүүдтэ энэ талаар хэгдэжэ байһан хүдэлмэри хараа байса эдэбхижэнхэй. Социально-экономическа гол шухала асуудалнуудые шиидхэлгэдэ һалбаринууд болон хүтэлбэрилгын нютагай органуудай эдэбхи үүсхэлнүүд үргэнөөр хэрэглэгдэдэг болоо. Һайнаар бодомжологдоһон экономическа туршалганууд үргэнөөр хэрэглэгдэнэ.

Демократическа централизмын ленинскэ гол ёһые зохёохы гуримаар бэелүүлхэдэ, парти нэгэ газарһаа хүтэлбэрилгые, түсэблэлгые саашадань бэхижүүлхэ, тиихэдэ предприятинуудай болон арадай депутадуудай нютагай Соведүүдэй эрхэнүүдые үргэдхэхэ, харюусалгыень дээшэлүүлхэ, һалбаринууд болон нютагуудай аша туһые таарамжатай зохидоор хараада абаха, албан зургаанай ба нютагай талые харадаг али бүхы ябадалые усадхан зайсуулха зэргэтэй.

Эсэсэй эсэстэ ажахые эрхилэлгын социалис арга онсоһой булюу байлгые эгээл гүйсэд дүүрэнээр хэрэглэхэ арга олгоһон хүтэлбэрилгын тиимэ гуримые зохёохо гээшэ гол зорилгомнай болоно.

Хараалагдаһан бүхы юумэ үшөөл гүйсэд дүүрэнээр бэелүүлжэ шадаагүй байһаарбди. Промышленностиин бүхы һалбаринууд жэгдэ һайнаар хүдэлнэгүй, продукцияар хангалта түсэбүүдэй дүүргэжэ шаданагүй. Хүдөө ажахын, агропромышленна комплексын бүхы һалбаринуудай ашаг үрые дээшэлүүлхын, капитальна барилгын хэрэгүүдые һайжаруулхын тула үшөө ехэ юумэ хэхэ зэргэтэйбди. Эдэ бүгэдэ айхабтар ехэ удха шанартай арадай ажахын зорилгонууд болоно.

Эгээл тиимэһээ энэ жэлэй ба бүхы арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэбүүдые амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө үндэр ехэ харюусалга партийна, совет болон ажахын органуудта, бүхы ажалша коллективүүдтэ, хүдэлмэрилэгшэ бүхэндэ даалгагдана.

Нүхэдүүд!

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй дүрбэдэхи жэл хадаа манай экономикые хүгжөөлгын шухала шата мүн. Үнгэрһэн үе соохи хүдэлмэриин үрэ дүнгүүд манай хамтын хэрэгэй дүнгүүдые гол түлэб тодорхойлхо байна. Энэнь ямар удхатайб гэхэдэ, ерээдүйдэ бүри орёо, үргэн ехэ хэмжээнэй зорилгонуудые шиидхэхын тула бата үндэһэ һуури байгуулха гэһэн удхатай бшуу.

Октябриин һайндэрые совет хүнүүд ажалай шэнэ илалтануудаар угтажа байна. Олохон промышленна коллективүүд абаһан уялгануудаа дүүргэжэ, ажалай бүтээсэ түсэбһөө гадуур дээшэлүүлээ, продукциин өөрын үнэ сэнгые хямдаруулаа, продукцияар хангалгаа бэхижүүлээ, промышленна продукци гаргаха арбан һарынгаа даабаринуудые болзорһоонь урид дүүргээ.

Москвагай олон зуугаад мянган ажалшад жэлэнгээ түсэбүүдые энэ ехэ һайндэрэй урда тээ дүүргэһэн байна. Үнэн сэхээр, нийслэл хотынхидой ёһоор ажаллаа гээд тэдэнэй тухай хэлэжэ болоно.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда совет арадай түйлаһан Илалтын 40 жэлэй ойн хүндэлэлдэ габшагай ажалай вахта улам үргэдэжэ байна.

Манай һайндэрэй урда тээхэнэ ажалай гайхамшагта амжалта түйлагдаа — Байгал-Амарай түмэр замай гол харгын барилга болзорһоо урид дүүргэгдэжэ, бүхы замаар поезднүүдэй хүдэлмэриин ёһоор ябалга эхилээ. Зүүн Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые бүри гүйсэд дүүрэнээр хүгжөөхын, энэ баян хизаар нютагай байгаалиин нөөсэнүүдые ажахыда нэбтэрүүлхын тула ехэ хараа түсэбүүд нээгдэһэн байха юм.

Энэмнай айхабтар ехэ удха шанартай үйлэ хэрэг болоно. Имагтал хүдэр бата, материальна ба оюун ухаан бодолой асари ехэ хүсэтэй орон лэ иимэ ехэ ажал хэрэгые бэелүүлжэ шадахал.

Өөһэдынгөө арга боломжонуудта үнэн сэхэ арад зон энээниие бэелүүлээ. Хүйтэн шэмэрүүн эрхэ байдалда БАМ-ай барилгашад ёһотойл ажалай баатаршалга гаргажа, ерээдүй тээшэ зам нээһэн байна гээд хэлэжэ болоно.

Таряалан болон фермэнүүдтэ үнэн сэхээр, габшагайгаар ажаллаһан, бүхы агропромышленна комплексын эбтэй эетэй хүдэлмэриие хангаһан бүхы хүнүүд манай арад зоной баяр баясхаланда хүртэнхэй. Мүнөө, ургаса хуряалгын дүүрэдэ байхада, абаһан юумэеэ һайнаар хадагалха, хүдөө ажахын продукциин гээлтэ хоролтогүйгөөр хэрэглэгшэдтэ хүргэгдэхыень түйлаха гээшэ гол зорилгомнай болоно. Малай үбэлжэлгые амжалтатайгаар үнгэргэхэ, табан жэлэй түгэсхэлэй жэлдэ үндэр баян ургаса хуряажа абахын тула шухала бүхы юумэ бэлдэхэ хэрэгтэй.

КПСС-эй ЦК-гай Пленум һаяхан болоо һэн. Тэрээн дээрэ К. У. Черненко үгэ хэлэхэдээ, ороной урда табигдаһан гол шухала зорилгонуудые дэлгэрэнгыгээр шэнжэлһэнэй үндэһөөр Мелиорациин үргэн ехэ хэмжээнэй программые бодото дээрэнь бэелүүлхэ гээшэ мүнөө хүдөө ажахые саашадань хүгжөөлгын, эдеэ хоолой нөөсэнүүдые найдамтайгаар бии болголгын шиидхэхы эрхэ нүхэсэл болоно гэжэ тэмдэглээ. Пленумэй шиидхэбэринүүд хадаа мүнөөнэй эрхэ байдалда партиин аграрна политика хүгжөөлгын, тодорхойлолгын асари ехэ алхам болоно.

Олониитын социальна үүсхэл эдэбхи хадаа манай байгуулалтын барагдашагүй ехэ арга нөөсэнүүд мүн. Социалис демократиие саашадань нарижуулан һайжаруулха талаар партиин бэелүүлжэ байдаг хэмжээнүүд ажалшадай үүсхэл эдэбхиие хүгжөөхэ, тэдэнэй зохёохы асари ехэ хүсые бодотоор элсүүлхэ талаар шэглүүлэгдэнхэй.

Тиихэдэ манай обществын хүндэ олгоһон үргэн ехэ эрхэнүүдые гүйсэд дүүрэнээр бэелүүлхэ, тэдэниие бүри гүнзэгы ехэ удха шанартай болголгодо, гүрэнэй болон обществын хэрэгүүдые хүтэлбэрилгэдэ эрхэтэдые эгээл үргэнөөр хабаадуулгада гол анхарал хандуулагдаха зэргэтэй.

Эгээл тиимэһээ нэн түрүүн социалис арадай засагай зургаанууд болохо арадай депутадуудай бүхы шатын Соведүүдтэ хабаатай социалис демократиин арга боломжонуудые һайнаар хэрэглэлгэдэ парти улам ехэ анхаралаа хандуулна. В. И. Ленинэй зааһанай ёһоор Соведүүдэй бүрин эрхэтэ засагые «ёһын тэдыдэ декредээр баталха гээшэ хангалтагүй.., харин тэрэниие бодото дээрэнь һайжаруулха, хүтэлбэрилгын саг үргэлжын, үдэр бүриин хүдэлмэри дээрэ шалгаха шухала».

Соведүүдэй хүдэлмэридэ шэнэ түлхисэ үгэхэ, ажалшадтаи тэдэнэй холбоо барисаае бэхижүүлхэ, социально-экономическа политика бэелүүлжэ, үүргыень дээшэлүүлхэ гээшэ КПСС-эй ЦК-гай апрелиин (1984 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдэй удха шанар болоно.

Гүрэнэй аппарадые, хүтэлбэрилгын зургаануудай бүхы байгуулалтые нарижуулан һайжаруулха, арадай хиналтын, профсоюзуудай, комсомолой, ниитын бусад эмхинүүдэй ажал ябуулгые эдэбхижүүлхэ гээшэ манай ажабайдалай эгээл эльдэб шатада социалис демократиие гүнзэгырүүлгын бодото зам мүн.

Социалис обществын гол үүр болохо ажалша коллективэй эрхэнүүдые үргэдхэхэтэй хамта ороноо хүтэлбэрилгэдэ ажалшадые хабаадуулха үргэн ехэ арга боломжонууд нээгдэдэг байна.

Ажалша коллективүүдэй демократическа хүсые дүүрэнээр хэрэглэлгэ ажахын ажал ябуулгые һайжаруулдаг, социальна асуудалнуудые үрэ түгэсөөр шиидхэхэ, коллектив дотор түни түбшэн, эбтэй эетэй байдал байгуулха арга олгодог юм гэжэ дүй дүршэл харуулна.

Партиин үзэл сурталай олон янзын хүдэлмэри совет хүнүүдэй ухаан бодолой, этигэл найдалай зохёохы хүсэнүүдые элсүүлэн хабаадуулха талаар шэглүүлэгдэнхэй байна. Абаһан шиидхэбэринүүдэйнь шухала удха шанартай байһые КПСС-эй ЦК-гай июниин (1983 он) Пленумһээ хойшо үнгэрһэн саг батална.

Ороной урда табигдаһан экономическа, социально-политическа, уласхоорондын зорилгонуудые бэелүүлхэ хэрэгые үзэл сурталай талаар хангахын тула хүмүүжүүлгын ба пропагандын бүхы хэрэгсэлнүүд улам үрэ ехэтэйгээр ашаглагдадаг болонхой. Шэнэ хүниие бүридхүүлэн хүмүүжүүлхэ гээшэ имагтал шухала зорилго бэшэ, харин обществые али бүхы талаарнь хүгжөөлгын хэлбэришэгүй эрхэ нүхэсэл болоно гэжэ парти тэдэ зорилгонуудые шиидхэхэдээ тоолодог байна.

Марксизм-ленинизмын суртал һургаалнуудта хизааргүй үнэн сэхэ хүдэлмэришэн анги ба колхозно таряашад арад зоной оюун ухаан бодолые баяжуулгада, коммунизм байгуулагшадай үндэр дээдын һанал бодолой гол ёһонуудые бүридүүлгэдэ шиидхэхы үүргэ нүлөө үзүүлдэг юм.

Гэгээрэлэй, соёлой, литература ба искусствын дүүргэдэг үүргэ энэ хэрэгтэ сэгнэшэгүй ехэ юм. Октябрьһаа хойшо мүндэлһэн ажалай ба соёлой түгэлдэр холбоон саашадаашье бэхижүүлэгдэхэ, совет интеллигенци хүгжэлтэ түгэс социализмые нарижуулан һайжаруулгын ниитын хэрэгтэ саашадаашье ехэ хубитаяа оруулха юм гээд парти найдана гэжэ К. У. Черненко СССР-эй Уран зохёолшодой холбооной правлениин ойн баярай пленум дээрэ үгэ хэлэхэдээ тэмдэглээ һэн.

Манай обществын оюун ухаан бодолой саашадаашье тодо хурсаар, баян дэлгэрээр, һүр жабхалантайгаар хүгжөөгдэхэ бүхы үндэһэ һуури бии гэжэ совет хүнүүд тоолоно.

Манайда залуушуулые хүмүүжүүлгэдэ онсо анхарал хандуулагдадаг. Залуушуул түхайда партиин хандуулжа байдаг айхабтар ехэ анхарал ородолго энээниие элирхэйлэн гэршэлнэ. Хүниие али бүхы талаарнь хүгжөөхын тула бүхы арга боломжонууд залуу үетэнэй урда нээгдэнхэй.

Капиталис обществын залуу хүнүүдэй хуби заяанһаа эндэ тад ондоо байдалтай байна! Тэндэ энэ обществын бүхы социальна шэнжэ шанарые бүзарлана, залуу хүнүүдэй сэдьхэл бодолые эрэмдэг болгоно, хүсэ хэрэглэхыень бааднаха, милитаризмын үзэл бодолтойгоор тэдэниие хүмүүжүүлнэ. Имагтал залуушуул түбхын түрүүндэ хүдэлмэригүйдэлгөөр, наркоманиһаа, гэмтэ ябадалһаа хохидодог.

Буржуазна һанал бодол ёһо болон гуримуудые буруушаагшадые хайра гамгүйгөөр мүрдэдэг байна. Эб найрамдалай түлөө, ажабайдалай түлөө, ядерна дайнай аюулда эсэргүүсэн тэмсэлдэ залуу хүнүүдые хайра гамгүйгөөр мүрдэдэг юм.

Социалис болон капиталис байгуулалтануудай хоорондохи үзэл сурталай тэмсэлэй эрс байдалда партии совет залуушуулай үзэл сурталай-сэдьхэл бодолой, ангиин ба [illegible] хатуужалай асуудалнуудта [illegible] додоо гол анхаралаа хандуу[illegible]даг байна. Юрэнхы эрдэмэй ба мэргэжэлэй һургуулиие [illegible] билган шэнэлэлгые бэелүү[illegible]хэ хүдэлмэри ёһотой бүгэдэ арадай шэнжэтэй болоһон[illegible] гүнэзгы үндэһэ баримтатай.

Манай залуушуулай [illegible] үзэл сурталтай, эрхэтэн ёһо[illegible]ной болбосоронги, ажалша [illegible] хэриг, Эхэ оронойгоо [illegible] заяанай түлөө харюусалга[illegible] бэе дээрээ даажа абаха арга[illegible]тай, Октябриин хэрэгтэ [illegible] рэтэй солотойгоор үргэл[illegible]лүүлхээр бэлэн байһыень [illegible] рахые хүсэдэгбди.

Совет залуушуул, тэдэн[illegible] дайшалхы манлай, партиин [illegible] сэхэ туһалагша — комсомо[illegible] алдарта хэрэгүүдээрээ тэдэн[illegible]тэ даалгагдаһан этигэл найда[illegible]лые харюулна.

Манай ороной урда ехэ, ха[illegible]рюусалгатай зорилгонууд та[illegible]бигданхай, Коммунис партиин [illegible] хүтэлбэри доро эдэ зорил[illegible]нуудай амжалтатайгаар бэ[illegible]лүүлэгдэхэ, хараалагдаһан [illegible]сэбүүдэй дүүргэгдэхэ байһа[illegible]дань, совет хүнүүд этигэн на[illegible]дана.

II. ЛЕНИНСКЭ ГАДААДЫН ПОЛИТИКЫН ИЛАН МАНДАХЫН АША ТУҺАДА

Нүхэдүүд!

Агуу ехэ Октябриин социалис революцидал адли, дэлхэйн политикые иимэ эрид хубилгаһан үйлэ хэрэг түүхэдэ үзэгдөөгүй юм.

Үргэн ниитэ арад түмэн уласхоорондын ажабайдалаа манлайда жагсажа, хуби заяагаа зохёон байгуулжа эхилээ һэн.

«Империалис дарлалта мүлжэлгэһөө сүлөөрхэ арга дарлагдаһан бүхы арад үндэһэтэдтэ олгодог уласхоорондын тад ондоо харилсаануудые большевигууд байгуулдаг байна», — гэжэ В. И. Ленин тэмдэглээ һэн. Эб найрамдал тухай Ленинэй декредэй баталагдаһанһаа хойшо эб найрамдал болон социализм гэһэн ойлгомжонууд таһаршагүй холбоотой юм.

В. И. Ленинэй зохёоһон Совет гүрэнэй гадаадын политика дотор научна коммунизмын теори болон илагша социализмын ажал ябуулга, пролетарска интернационализмын ба ниитын ондо ондоо байгуулалтатай гүрэнүүдэй амгалан гуримаар зэргэ оршолгын гол ёһонууд ниилэн нэгэдэнхэй. Энэ политика эб найрамдалай, бэеэ дааһан байдалай, социальна хүгжэлтэ дэбжэлтын түлөө тэмсэлдэнь арадуудта эбдэршэгүй бата түшэг тулгууринь болоно.

Октябриин революциин һүүлээрхи түрүүшын жэлнүүдтэ иимэл байгаа. Мүнөө энэнь зуугаад дахин үнэн лэ.

Үйлэ хэрэгүүдэй хүгжэлтэдэ социалис байгуулалтын шиидхэхы үүргэ нүлөө үзүүлдэг байһыень уласхоорондын ажабайдалай бодото хэрэг арсашагүйгөөр батална. Гурбан түбиин — Европын, Азиин ба Америкын гүрэнүүд тэрэнэй бүридэлдэ ороно. Социалис гүрэнүүд боложо мүндэлһөөр ойн баярай үдэрые тэдэнэй олонхид энэ жэлдэ тэмдэглэжэ байна.

Социалис хани нэгэдэлтэ оронуудай уласхоорондын хэрэгүүдтэ һайн һайхан үүсхэлнүүдые гаргагша, хамгаалагша, ниитэ хүн түрэлтэнэй эб найрамдалта суртал һургаалнуудые сахигша болодог байһыень элирхэйлэн гэршэлһэн шэнэ шэнэ баримтануудые үдэр бүхэн асарна.

Бэеэ дааһан байдалтай гүрэнүүдэй һайн дуранай холбоон—Варшавска Договорой эмхи гушаад жэлэй туршада социализмын түйлалтануудые сахин хамгаалха талаар дабагдашагүй хэрэм болоно, уласхоорондын аюулгүй байдалые бэхижүүлхэ хэрэгтэ найдамтайгаар алба хэнэ.

Дээдэ тушаалта хүтэлбэрилэгшэдэй хабаадалгатай СЭВ-эй гэшүүн оронуудай энэ зун Москвада болоһон Экономическа зүблөөн, К. У. Черненко болон бусад совет ажал ябуулагшадай социалис оронуудай партийна ба гүрэнэй хүтэлбэрилэгшэдтэй уулзалганууд аха дүү гүрэнүүдэй нэгэдэлэй улам бэхижэжэ байһые элирхэйлэн баталаа һэн.

Хүсэн түгэс социалис гүрэнүүдэй шэлэһэн замаараа бата найдамтайгаар урагшаа дабшажа ябаһаниинь манай дайсадай дурыень гутаана. Тэдэнэр манай зэргэнүүдые таһалхые хүсэнэ. Социалис хани харилсаата оронуудай нэгэдэлдэ дурагүйдэгшэд ямар онол аргануудые бэдэрнэгүйб даа. Теэд яахаб, аха дүү социалис оронуудта энэ нэгэдэл һайшаагдана, тон ехээр һайшаагдана.

Энэмнай ниитэ нэгэн һанал бодолтоной гүнзэгы бата нэгэдэл мүн. Тэрэ манай эб найрамдалта политикые ашаг үрэ ехэтэйгээр сахин хамгаалха арга олгодог асари ехэ хүсэтэй, айхабтар ехэ нэрэ хүндэтэй юм.

Бата нэгэдэлтэй байхадаа, уласхоорондын оршом соо социализм булигдашагүй хаба шадалтайл. Аха дүү социалис оронуудтай харилсаа холбоогоо бэхижүүлхын, гүнзэгырүүлхын тула манай парти саашадаашье бүхы юумэ хэхэ байна.

Хитадай Арадай Республикатай харилсаа холбоогоо гуримшуулан һайжаруулхын түлөө Советскэ Союзай тэмсэдэгынь мэдээжэ. Эгээл дээдэ тушаалта хүтэлбэрилэгшэдэй хабаадалгатай хөөрэлдөөнүүдтэ бидэ энээниие нэгэнтэ бэшэ баталаа һэмди. Хоер ороной түлөөлэгшэдэй хоорондохи харилсаанай үргэлжэлүүлэгдэхэ байһаниинь ашатай туһатай, шухала удха шанартай гэжэ тоолонобди.

Монополинуудай бүхы засаг захирганда капиталис оронуудай хүдэлмэришэн ангиин эсэргүүсэн, экономическа ба социальна эрилтэнүүдэдэ хангуулхын түлөө, хүнэй гол эрхэнүүдые хамгаалхын түлөө эршэмтэйгээр тэмсэжэ байһыень харанабди. Хүндэ хүшэр, гэбэшье, һайхан үг зорилгын тэдэнэртэ даалгагдаһан коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинууд түрүү зэргэдэ дабшана. Мүнөө эдэ тэмсэл эб найрамдалай түлөө, ядерна дайнай аюулые зайсуулан сарахын түлөө тэмсэлтэй ниилэн нэгэдэнэ.

Арадта эсрэг харша ёһо гуримуудые тогтоохые империалис хүсэнүүдэй һэдэжэ байхадань, дэлхэйн социализм болон национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөн сүлөөтэ, бэеэ дааһан байдалаа хүгжөөхэ талаар арадуудай эрхэнүүдые урдынхиһаа улам эдэбхитэйгээр сахин хамгаална. Империализмда эсэргүү мүнөө үеын нүлөө ехэтэй хүсэн— бүлэгэлнүүдтэ хабаададаггүй хүдэлөөн эб найрамдалай түлөө тэмсэлдэ ехэ хубитаяа оруулна.

Индиин Республикын элитэ ехэ хүтэлбэрилэгшэ Индира Гандиин нэрэ бүлэгэлнүүдтэ хабаададаггүй хүдэлөөнэй түүхэдэ хэтын хэтэдэ үлэхэл. Харата муухайгаар хорлуулжа, тэрэнэй наһа баралга эб найрамдалда дуратай бүхы хүсэнүүдтэ ехэ гээлтэ болоно.

Совет хүнүүд эндэхэг арадтай һанал нэгэтэй байһанаа мэдүүлнэ. Джавахарлал Неру болон Индира Гандиин заяаһан гадаадын политикын хараа шэглэлые үсэд нэтэрүүгээр үргэлжэлүүлэн бэелүүлхыень агууехэ ороной—бидэнэртэй хани барисаатай Индиин хүтэлбэрилэгшэдтэ хүсэнэ. Энэ хараа шэглэл манай арадуудай аша туһада, Азида, ба бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал хангахын аша туһада СССР-эй болон Индиин хоорондохи хани хүршэ ёһоной харилсаае һайнаар хүгжөөхэ арга олгодог байгаа.

Дайн дажарта эсэргүү ниитын хүдэлөөн уласхоорондын байдалда улам ехэ нүлөө үзүүлнэ. Ерээдүйнгөө түлөө, хүн түрэлтэнэй гэрэлтэ һайхан байдалай түлөө хүн зоной һанаагаа ехээр зобожо байһые тэрэ элирхэйлэн харуулна, бүхы үзэл бодолой ба мэргэ[illegible]лэй хүнүүд эршэтэ тэмсэл[illegible]рэ хүнэй түрүүшын эрх[illegible] ажабайха эрхые сахин [illegible]гаалха хүсэлэнтэй байһ[illegible] мэдүүлнэ.

Энээнтэй дашарамдуулан имагтал энэ түбхын түрүү[illegible] гол шухала эрхэдэ [illegible] хандадаг оййнһаань НАТО[illegible]гай бүлэглэлэй оронуудай [illegible]рим мииислэл хотонуудай [illegible]нэй эрхэнүүдые сахин [illegible]лагшад гээшэбди гэжэ [illegible] гүүша хуурмагаар элир[illegible] гэршэлдэгыень хэлэнгүй [illegible]жа болохогүй. Эдэ эрх[illegible] тухай шашаба шалибаш[illegible]дэ өөһэдынгөө политикар[illegible] нүүдэй ажаябаха эрхые [illegible]даг харшалдаг байха юм.

Мүнөө бидэнэй урда, [illegible] түрэлтэнэй урда ажаябаха [illegible] али хосорон һалаха хоер[illegible] али нэгые шэлэхэ ябадалай [illegible] хеолдожо байһые ушар [illegible] мэдэдэг хүн бүхэн ойлго[illegible] Буу зэбсэгүүд бүтээгд[illegible] ядерна дайнай аюул то[illegible] дуулагдаха гү; али үгы [illegible] зэбсэг хэрэгсэлнүүд хура[illegible]ха, ниитын онсо ондоо [illegible] гуулалтатай гүрэнүүд амга[illegible] ёһоор зэргэ оршохо бай[illegible] Ондоо зам байхагүйл.

Империализмын дай жур[illegible] дэгшэ бүлэгөөрхид, энэ [illegible] түрүүн США-да хабаатай, [illegible] хоорондын хэрэгүүдтэ дай[illegible] рөөдэлгын хараа шугам[illegible] тэрүүгээр баримтална. Му[illegible]нэй сэрэгэй-стратегическэ [illegible] сэнүүдэй тэнсүүриие эб[illegible] сэрэгэй булюу хүсэтэй бо[illegible]хо һанаашалгань тон [illegible]тай. Тэдэнэр бүхы шэгл[illegible] буу зэбсэг үрдилдэн бүт[illegible] байнхай. Дэлхэй дээрэ [illegible] зэбсэгүүдэй айхабтар [illegible] нөөсэлэгдэнхэйшье һааһ[illegible] шэнэ буу зэбсэгүүдые [illegible] жэл байһаар.

США-гай имагтал иимэ [illegible]литикань ба ябуулганууд[illegible] амгалан тайбан байдалда [illegible] тохёолдуулна гэжэ Совет[illegible] Союз нэгэнтэ бэшэ [illegible] байгаа. Һүүлэй үедэ Ваш[illegible]тондо эб найрамдалые [illegible] нэбди гээд мэдүүлдэг бол[illegible]хой. Харин тэдэнэй полити[illegible] үг удхые ямаршье мэдүү[illegible] нүүдээр нюужа болохо[illegible] Юуб гэбэл, бодото хэрэ[illegible] дээр батадхагдадаггүй.

(Түгэсхэлынь 3-дахи нюурта).

НҮХЭР К. У. ЧЕРНЕНКЫН ХЭЛЭҺЭН ҮГЭ

(Түгэсхэл. Эхининь 1-дэхи нюурта).

иимэ. Харин шэнэ обществын тиимэһээ залуушуулай урда революционно хаһын гү, али шэлжэн оролгын үеынхитэй өөрэгүй адли айхабтар ехэ зорилгонууд табигдана гээшэ. Социализмын булюу һайн талануудые хүсэд дүүрэнээр харуулха тухай эндэ хэлэгдэнэ. Научна социализмын үндэр дээдын эрилтэнүүдтэ манай обществын ажабайдалай бүхы талануудые хүргэхэ тухай эндэ хэлэгдэнэ. Харин тиимэ дээрэһээ социалис үнэн зүб байдалда, хамтын гол ёһонуудта, ажалай жама ёһондо таарахагүй бүхы юумые зайсуулха хэрэгтэй болоно.

Хүгжэлтэ түгэс социалис обществые нарижуулан һайжаруулха хараа шугамай үг удхань энэл ха юм. Партиин ээлжээтэ, XXVII съезд дээрэ баталан абтаха шэнээр редакцилагдаһан КПСС-эй программа дотор энэ хараа шугам бүхы талаараа үндэһэлэгдэхэ зэргэтэй. Манай орон дотор байгуулагдаһан социализмые нарижуулан һайжаруулжа шадаһанһаамнай, мүнөө үеын совет хүнүүдэй, комсомолшуудай, залуушуулай Эхэ оронойнгоо үмэнэхи аша габьяаень тодорхойлогдохо гэжэ хэлээ һэм.

Тиимэһээ революционно эдэбхи үүсхэл, социалис байгуулалтые эхилэн үүдхэгшэдэй сэдьхэлэй ульһые хамтаруулһан бүхы юумые хүгжөөхэ зэргэтэй. Манай халаанда ямар харюусалга тохогдоноб гэжэ бодоод үзыт. Энэ ехэ харюусалгые дүүргэнгүй байжа яашье болохогүй. Имагтал тиимэһээ партийна организацинууд залуушуулай хэрэгүүдээр ходо һонирходог, эдир эрхэтэдые бүридхүүлэн хүмүүжүүлхэ талаар горитойгоор хүдэлдэг байна.

Арад зоной хамтын ажалда залуушуулай эгээл эдэбхитэйгээр хабаадаһан ушартал залуушуулай зүб, үнэхөөрөө ашаг үрэтэй хүмүүжүүлгэ түйлагдадаг. Арадай ажахые ашаг үрэ түгэсөөр хүгжөөхэ, эрдэм, техникын хүгжэлтэ дэбжэлтые хурдадхаха, Эдеэ хоолой ба Элшэ хүсэнэй программануудые дүүргэхэ гэхэ мэтын шэнэ шэнжэ шанартай зорилгонуудые шиидхэхэ болонобди. Социалис демократиие саашадань хүгжөөлгэдэ, ниитын ба гүрэнэй хэрэгүүдые залан хүтэлбэрилгэдэ, үргэн олониитэ зониие бүри үргэнөөр хабаадуулха хэрэгтэ ехэ удха шанар олгоно гээшэбди. Тиимэ дээрэһээ залуушуулай хүсэ шадалаа, эдэбхи үүсхэлээ бүри ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэхэ арга замуудые бэдэржэ олохо талаар партийна ба комсомолой органууд һайса хүдэлхэ болоно.

Хүбүүд, басагадай ажал хүдэлмэри, һуудал байдал ба амаралта тухай хөөрэлдөөнэй гарахада, ниитэ гүрэнэй, бүгэдэ арадай удха шанартай асуудалнуудай табигдахадашье, комсомол һанал бодолоо хэлэдэг байг лэ гэжэ хүсэнэбди.

Ленинскэ ёһо заншалнуудай үндэһөөр парти манай залуушуулда, комсомолдо анхаралтайгаар хандадаг, этигэдэг, кадрнууд барагдашагүй баялигнай гэжэ тэдэниие тоолодог. Кадрнуудай политикын талаар КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой һаяхан баталан абаһан шиидхэбэринүүд ехэ удха шанартай гэжэ энээнтэй дашарамдуулан хэлэхэ гээ һэм. Ехэ ерээдүйтэй залуу хүдэлмэрилэгшэд аха үеын дүй дүршэлтэй түлөөлэгшэдтэй зэргэлээд хүдэлхэ, болбосорол олохо ёһотой гэжэ тэрээн дотор онсо заагдаа.

Комсомол хадаа хүбүүд, басагадые суртал бодолой-политическэ талаар, арюун зүб ябадалтайгаар хүмүүжүүлхэ айхабтар ехэ арга боломжонуудтай болоо, тиин тэдэниие хүсэд дүүрэнээр хэрэглэхэл хэрэгтэй. Тиихэдээ империалис бүлэгөөрхидэй үүсхэлһэн социалис оронуудта харша психологическа дайе хараада абангүй байжа болохогүй. Тиимэһээл коммунис үзэлтэйгөөр, арюун зүб ябадалтайгаар, Эхэ орондоо, социализмын агууехэ хэрэгтэ хизааргүй үнэн сэхээр залуу хүнүүдые хүмүүжүүлхэ талаар эдэбхитэй, тусхай зорилготой ба бодолтой хүдэлмэри ябуулагты гэжэ бидэ комсомолой урда зорилго табидаг гээшэбди.

Комсомолой ажал ябуулгын онол аргануудһаа энэ хэрэгэй амжалта ехэтэ дулдыдадаг. Ёһын тэдысэ, эмхи гуримгүй ябадалые эрид шууд зайсуулха гэһэн зорилго бидэ табинабди. Залуушуулай үнэхөөрөө демократическа, бэеэ даанхай эмхи байһаниинь комсомолой хүсэн болоно бшуу.

Залуушуулай шухала, илангаяа социально-экономическа асуудалнуудые комсомол гансаараа шиидхэжэ бирахагүй гэжэ бидэ ойлгонобди. Харин эндэл, энэ оршомдо эмхидхэлэй, хүмүүжүүлгын, соёлой талаар хүдэлмэриин үндэһэ һуури табигдадаг. Залуу үетэнэй һуралсалай ба һургалгын, тэдэнэй ажалай эрхэ байдалые, гэр байрын ба ажаһуудалай эрхэ байдалые һайжаруулха асуудалнуудые саг үргэлжэ анхаралдаа байлгаха, тэдэниие саг болзортонь шиидхэхэ хэрэгтэй гээд партийна, совет, профсоюзай, ажахын органуудай урда КПСС-эй ЦК эрилтэ табидаг.

Нүхэдүүд, үшөө нэгэ юумэн тухай хэлэхэ гээ һэм. Социалис байгуулалтын зохёохы зорилгонуудые манай оронуудай арадууд уласхоорондын тон орёо хүшэр оршон байдалда шиидхэхэ болоно. Газар дэлхэй дээрэхи ажамидаралда аюул тохёолдуулагданхай.

Буу зэбсэг нөөсэлхэ, хёмороо зуришэлдөө үүсхэхэ гээшэ манай политика бэшэ гэжэ үшөө дахин онсолон тэмдэглэхэ байнаб. Тиин хэрбээ дэлхэй дээрэхи байдалай һанаа зобоогоод байхада, энээнэй түлөө США түрүүтэй империалис хархис бүлэгөөрхид бүримүһэн харюусаха зэргэтэй. Имагтал США ба тэрэнэй союзнигууд социалис гүрэнүүдһээ булюу хүсэтэй болохо бүтэшэгүй зорилго урдаа табинхай. Бидэнэй тиигүүлхэгүй байһамнай ойлгосотой. КПСС, Совет гүрэн эб найрамдалай ба харилсаа холбооной ленинскэ политика удаа дараалан бэелүүлдэг. Социалис хани харилсаата оронуудай уласхоорондын байдалые улам бэхижүүлхэ, ээрхэг түримхэй ямаршье һанаашалгануудта ёһотой сохилто эмхидхэхэ талаар аха дүү оронуудтай хамта үсэд нэтэрүү хүдэлмэри ябуулна гээшэбди.

Эб найрамдалай түлөө, ядерна дайнай аюулые зайсуулан сарахын түлөө тэмсэлдэ социалис оронуудай залуушуулай эмхинүүдэй оруулдаг хубитые манай парти үндэрөөр сэгнэдэг. Энэ һайн һайхан зорилго шиидхэлгэдэ зорюулагдаһан комсомолой бүхы үүсхэлнүүдые бидэ дэмжэдэгбди. Залуушуул болон студентнүүдэй Москвадахи бүхэдэлхэйн XII фестивальда бэлдэхэ асуудалнуудые таанад уулзалга дээрээ зүбшэн хэлсэһэн байгаат гэжэ би мэдэнэб. Фестивалиин хүдэлөөн үе сагай туршалга гараа. Эб найрамдалай ба арадуудай үгэеэ ойлголсохо хэрэгтэ тэрэнэй удха шанар айхабтар ехэ. Үнэхөөрөө үргэн ехэ, сэдьхэлдэ хадуугдама, бүхы түбиин залуушуулай дайн дажар буруушаалгын, империализмда харша хэмжээ ябуулга болохынь тула манай партиин Центральна Комитет, Совет правительство ВЛКСМ-эй фестиваль үнгэргэхэдэнь бүхы талын туһаламжа үзүүлхэ байха.

Дэлхэйн /бүхы түбинүүдэй түрүү ба демократическа залуушуулай эмхинүүдтэй холбоо барисаагаа улам ехээр бэхижүүлыт гэжэ таанадта, нүхэдүүд, хүсэхэ байнаб. Энэтнай уласхоорондын залуушуулай хүдэлөөнэй отрядуудай империализмда харша һаналаа нэгэдэлгые улам бэхижүүлгэдэ, амгалан тайбан байдалай ба социальна хүгжэлтэ дэбжэлтын тала баримталагшадай зэргэнүүдые үргэдхэлгэдэ туһа нэмэри болохо байһаниинь сохом.

Германиин фашизмые ба Японой милитаризмые бута сохижо, түйлаһан Илалтын 40 жэлэй ойтой дашарамдуулан, өөһэдынгөө оронуудай залуушуулай эмхинүүдэй ябуулдаг эмхидхэлэй ба үзэл сурталай хүдэлмэри тухай мэдээжэ абаһантнай ехэ һайн. Энэ гайхамшагта үдэрые һайндэрлэлгэ социалис хани харилсаата оронуудай эб найрамдалта гадаадын политикые идхаха, бодото социализмын арсашагүй түйлалтануудые харуулха үргэн ехэ арга боломжонуудые нээнэ бшуу.

Хүндэтэ ханинар, Эхэ ороноо бусаад, КПСС-эй Центральна Комитедэй, ЦК-гай Политбюрогой зүгһөө танай оронуудай аха дүү партинуудай Центральна Комитедүүдэй генеральна ба нэгэдэхи секр[illegible]тарьнарта халуун мэндые, [illegible] һайханиие хүсэһэн хүсэлнүү[illegible]дые дамжуулхые гүйжа [illegible]наб.

Нүхэдүүд, таанадай [illegible] хүдэлмэридэ али бүхы [illegible]тануудые хүсэхыемни [illegible]гыт. Хани барисаагаа [illegible] шангадхагты, зоримгой [illegible]ты, танай оронуудай залуу[illegible]лай эмхинүүдэй комму[illegible] партинуудай найдамтай [illegible]лагшань хэанашье, [illegible]шье байхын тула оролдо[illegible] Бидэ таанадта найданабди.

* * *

Нүхэр К. У. Черненкын [illegible]лэһэн үгэ ехэ анхаралтай[illegible] шагнагдаһан, альга ташал[illegible] угтагдаһан байгаа.

Социалис оронуудай залу[illegible]шуулай эмхинүүдэй зорил[illegible]нууд тухай, социалис ба ко[illegible]мунис байгуулалтада зал[illegible] үетэнэй ээлдэг һуури [illegible] удха түгэс хөөрөөнэй [illegible] Константин Устинович Черн[illegible]кэдэ уулзалгада хабаадагш[illegible] баяр баясхалан хүргэбэ.

КПСС-эй ЦК-гай секретарь Е. К. Лигачев, КПСС-эй ЦК[illegible] Эмхидхэлэй-партийна хүдэл[illegible]риин таһагые даагшын нэгэ[illegible]хи орлогшо Е. З. Разу[illegible] КПСС-эй ЦК-гай таһагые да[illegible]шын нэгэдэхи орлогшо О. [illegible] Рахманин, КПСС-эй ЦК-гай [illegible]неральна секретариин [illegible]лагшад В. А. Печенев, [illegible] Прибытков гэгшэд уулзалга[illegible] хабаадалсаа.

(ТАСС)

…ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ ХАРАА ШУГАМААР

(…тсэл. Эхиниинь 2-дохи нюурта).

…ргэй булюу хүсэтэй бо… һанаашалгануудынь хэ…шье хүсэлдэхэгүй гэжэ …О-гай бүлэглэлэй хүтэлбэ…ршэд мэдэхэ зэргэтэй. Со…з Союз болон тэрэнэй …нигууд энээн тухай һа…ээ һэн.

…эйн элдэб районуудта …эй олон тоото баазануу… байгуулаад. СССР ба со…с бусад оронууд тээшэ …үлһэн тушаа асуудал …кын Холбоото Штадуу… урда бидэ саашадаашье …гар табихабди. Хэзээ нэ… энээндэ эсэс табигдаха …эй!

…ерна зэбсэг хэрэгсэлнүү… дашуурдаг байһаниинь …гай дай журөөдэлгын по…йн үг удхые тодорхойл… Ядерна дайнда бэлдэхэ …хүн түрэлтэндэ харша …тэр ехэ гэмтэ ябадал …эжэ иимэ политика бэе…үр хүнүүдтэ һануулхаар. …орондын эгээл дээдын …дан—ООН иимэ тобшо…эһэн байгаа.

НАТО-гай оронуудта иимэ …һанаашалгануудые үмэг…эр Баруун Европодо аме…н шэнэ ядерна ракетэнүү… тараан тодхохо зүбшөөл …м, буу зэбсэг хизаарлаха …хороохо ябадалые таһал…када, хөөрэлдөөнүүдые бу… һүргэлгэдэ туһа нэмэри … политическэ ажал ябуу…ад баһал харюусаха зэр… Мүнөө замбуулиниие …эй хёмороо зүришэлдөө… газар болгохо һэдэлгэ …дана. Иимэ бодомжогүй …үүдые сагааруулхын ар…

…т зэбсэг хизаарлаха ба …хоо асуудалнуудта, харин …н түбхын түрүүн ядерна …г хэрэгсэлнүүдтэ хабаа… Америкын Холбоото Шта… баримталдаг хараа шу…нь хадаа мухардаһан ха… шугам болоно. Энэнь шэ… хэлсээнүүдые түйлаха арга …дые гансал хаана бэшэ, …н энээнэй урда түйлагда… хэлсээнүүдые буруу һүр…

…т зэбсэг үрдилдэн бүтээл… болюулха ба хуряаха …дала Вашингтон ямар юу… хүтэлбэри болгоноб гэжэ …хо болоо һаа, буу зэб… үрдилдэн бүтээлгые улам …нэжэ, тэдэнэр шахардуу …ые һуларуулхые орол… гэжэ хэлэжэ болохо. …ушар удхагүй ябадал …бэшэ гү? Дайнай ба …рамдалай эгээл шухала …дануудаар США имаг… иимэ политика ябуулна…

Советскэ Союз буу зэбсэг …лаха ба хороохо хэрэ… баримталха зуураа, хэ…ые ашаг туһые дайраха… хэлсээнүүдые түйлаха зо…р томоотой ба үнэн сэ… хөөрэлдөөнүүдые хэхээр …н байна. Бидэ энээн ту… США-гай правительствада …бэшэ эли тодоор мэ… һэмди.

…налаа хүсэтэй байха, …дааһан гүрэнүүдэй ху… заяае шиидхэхэ, өөһэ…ээ дура хүсэлые бүгэдэн… хаа хаанагүй баадхаха … Вашингтоной хараа шу… бусад арадууд болон …дэй дотоодын хэрэгүүд… бүтүүлгээр хамаархадань …лэн батадхагдана. Иимэ хамааралгын олон баримтанууд мэдээжэ.

Ямар нэгэн арадай өөһэдөө мэдээд хүгжэлтынгөө замые шэлэхэдэнь, тэдэнэр хашажа харшалжа эхилдэг, харин энээнэйнь бираагүй һаань, булимтаран орохоһоо арсадаггүй.

Өөрыгөө хамгаалжа шадахагүй Гренадада добтолон оролгонь, Никарагуада харша соносхогдоогүй дай үүсхэһэниинь США-гай гүрэнэй бэелүүлдэг алалга хюдалгын гэмтэ политикые харуулна.

Арадууд энэ политикые эрид шууд буруушаана. Өөрынгөө харюусалгые мэдэрдэг гүрэнэй томоотой ажал ябуулагшад уласхоорондын хэрэгүүдтэ хүсэ хэрэглэжэ, хёмороо зүришэлдөө үүдхэжэ, энээнэй үндэһөөр политика бэелүүлжэ болохо юм аал? Иимэ ябадал гаргаха гээшэ ажабайдалһаа таһарһан ябадал мүн болоно.

Иимэ хараа шугам бэелүүлхэ зуураа, зарим ажал ябуулагшад ниитын байгуулалта болохо социализм тушаа хатуу шанга шүүмжэлэлгэ хэдэг, социализмые хашажа харшалхаһаашье арсахагүй байха. Эдэ бүгэдые ехээр анхарһанай хэрэггүй гэжэ ойлгосотой.

Социализм бодото һуурияа түүхэһээ эридэггүй. Тэрэ өөрөө түүхэ болоно. Хэн нэгэнэй энээниие ойлгодоггүй байһаниинь халагламаар.

Имагтал холын бодолгүй хүнүүд 40 жэлэй туршада үргэлжэлһэн Европын ба бүгэдэ ниитын амгалан тайбан байдалда халдаха, Ялтада болон Потсдамда баталан абтаһан түүхэтэ хэлсээнүүдые һэжэгтэ оруулха һэдэлгэ гаргахадаа болохо бшуу. Эдэ хэлсээнүүд бүхы янзын реваншистнуудые шангаар лэ баридаг байна. Эдэ хэлсээнүүдэй үг зорилгонь нэн түрүүн энэл бшуу.

Үйлэ хэрэгүүдээр эдэ хэлсээнүүд уласхоорондын эрхын үндэһэ һуури болгогдоһон байгаа. Фашизмые бута сохижо, илалта түйлахын тула 20 миллион совет хүнүүд ами наһаяа үгөө һэн. Эб найрамдалай түлөө, немец газар дээрэ дайнай аюулай дахинаа хэзээдэшье бии болохогүйн түлөө тэмсэлдэ антигитлеровскэ нэгэдэлэй оронуудай олон түмэн хүнүүд ами наһаяа үгэһэн байгаа.

Германиин рейх дэлхэйн хоёрдохи дайнай гал дүлэн соо шатаа, тэрээндэ бусалта үгы, байхашьегүй гэжэ харюугаа абахые, Европодохи гүрэнүүдэй хилэнүүдые шэнээр хаража үзэхые сэдьхэдэг тэнэг хүнүүдтэ һануулбал, үлүү болохогүй.

Немец газар дээрэ Германиин Демократическа Республикын — һаяхан 35 жэлэйнгээ ойе нэрэтэй түрэтэйгөөр тэмдэглэһэн социалис немец гүрэнэй оршон байһаарнь бидэ омогорхонобди, баярланабди, Социализм байгуулха замаар тэрэнэй урагшаа дабшалтань хадаа фашис ээрхэг түримхэйшүүлтэй тэмсэһэн ба бута сохиһон арадуудай хани барисаан ба эб найрамдал тухай бодолой бодото бэелэл мүн болоно.

Манай хани ба союзник болохо Германиин Демократическа Республикын хилэнүүд ойроо хүрэшэгүй гэжэ дай журөөдэгшэд мэдэхэ зэргэтэй.

Түүхые шэнээр бэшэхэ түсэбүүдые табидаг хүнүүдтэ бидэнэр ба манай союзнигууд тодорхой һануулга хэхэ байнабди.

НАТО-гай бүлэглэлдэ хабаададаг оронуудай политикын хараа шугам бүхы түбинүүдэй хүн зоной һанаае зобооно. Эб найрамдал бэхижүүлхэ, буу зэбсэг хизаарлаха ба тэдэниие үрдилдэн бүтээлгые болюулха, гүрэнүүдэй хоорондохи хёмороо зүришэлдөөнэй гуламтануудые усадхаха талаар шэглүүлэгдэһэн ехэ харюусалгатай политика бэелүүлхэ бэзэ гэжэ эдэ оронуудай правительствануудһаа тэдэнэр хүлеэнэ.

Уласхоорондын иимэ орёо хүшэр эрхэ байдалда арадууд социализмын дэлхэй, социалис гүрэнүүд тээшэ анхаралаа хандуулдаг. Бидэ энээниие алхам бүхэндөө мэдэрдэг гээшэбди. Энэ этигэл найдабариинь харюулхын, эб найрамдалай болон бүхы арадуудай аюулгүй байдалай политика үнгэргэлгэдэ хүсэлэл оролдолгонуудаа арьбадхахын тула боломоор бүхы юумэ хээбди, саашадаашье хэхэбди.

«Амгалан тайбан байдал түйлахын тула хамаг юумэ хэхэбди гэжэ хүдэлмэришэд болон таряашадта үгээ үгэнэбди, Бидэ энээниие хэхэбди» гэһэн Ленинэй захяа заабариие бодото дээрэнь бэелүүлгэдэ манай партиин ба Совет гүрэнэй гадаадын политическэ бүхы ажал ябуулга шэглүүлэгдэнхэй.

Октябрьһаа хойшо бидэ ниитын ондо ондоо байгуулалтатай гүрэнүүдтэй амгалан ёһоор зэргэ оршохо хараа шугам бэелүүлнэбди. Социалис байгуулалтын үг зорилгонуудһаа уламжалан гараһан өөһэдынгөө үзэл суртальые бидэ хэндэшье баадхадаггүйбди. Харин манай обществодо харша ёһо гурим ба үзэл бодол баадхаха гэһэн али бүхы һэдэлгэнүүдые саашадаашье эрид шууд буруушаахабди, эдэ һэдэлгэнүүдтэй тэмсэхэ байнабди.

Гүрэнүүдэй амгалан ёһоор зэргэ оршохо гээшэ харилсаануудые хүгжөөхэ тон бүтэмжэтэй арга нөөсэ мүн болоно. Хельсинкидэхи Түгэсхэлэй актда гар табигдаһан, шахардуу байдалай һуларжа эхилһэн 70-аад онуудай дүй дүршэл энээниие батадхана бэшэ аал. Тэдэниие мартуулха һэдэлгэнүүдтэй арадууд эбсэдэггүй, тэрэнэй үрэ дүнгүүдые сэгнэдэг байна. Тиин энэнь эб найрамдал хангаха горитой хүсэн баһал болоно.

«Амгалан тайбан байдалда үнэхөөрөө хүргэхэ эгээл жиирэй, эгээл эли тодо шиидхэбэринүүд болон хэмжээнүүдые» түйлаха гэһэн Ленинэй захяа заабариие бидэ үнэн сэхээр баримталдаг гээшэбди.

Эб найрамдал тухай анхарал оролдолгоор нэбтэрһэн СССР-эй дурадхалнуудые арадууд хэды дахин халуунаар хүлеэн абаа гээшэб. Уласхоорондын аюулгүй байдалые хангалгатай холбоотой шухала асуудалнуудаар Советскэ Союз тодорхой үүсхэлнүүдые гаргаһан байха юм. Энэнь эб найрамдалые бодото дээрээ хүсэдэг, амгалан тайбан байдалай аша туһада хүдэлдэг байһыень гэршэлнэ.

Ядерна дайнай аюулые зайсуулан сараха гээшэ эгээл шухала асуудалнуудай нэгэн мүн. Манай парти тэрээндэ гол анхаралаа хандуулдаг. Үшөө 1946 ондо атомна зэбсэг хэрэгсэлнүүдые үйлэдбэрилгые ба хэрэглэлгые хэтэдээ хорихо, тэрэнэй нөөсэнүүдые усадхаха тухай Советскэ Союзай хэһэн дурадхалые хүлеэн абаха политическэ дура хүсэлэй баруун оронуудта байгаа гээшэ һаань, иимэ аюул тохёолдохогүй бэлэй.

Хүнэй гарта ороһон аймшагтай шэнэ зэбсэг хэрэгсэл тухай асуудалые бүхы хүн түрэлтэнэй аша туһада яажа шиидхэхэ тухай эгээл энэрхы һайхан ба үндэһэн шэнжэтэй дурадхал алтан үзэгүүдээр түүхэдэ бэшэгдэнхэй.

Мүнөөдэр энэ асуудал бүри шухала болоо. Ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдэй хэзээдэшье хэрэглэгдэхэгүй, газар дэлхэй дээрэ тэдэниие огтолон үгы хэхын тула манай дурадхалнууд шэглүүлэгдэнхэй. Энэ зорилгые шата шатаарнь шиидхэхэ тодорхой замуудые бидэ дурадханабди.

Мүнөө тохёолдоһон эрхэ байдалда ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдтэй гүрэнүүдэй хүтэлбэри болгон абаха зэргэтэй. Советскэ Союзай найруулһан тодорхой дүримүүдые сахилга айхабтар ехэ удха шанартай байха. Хэрбээ амгалан тайбан байдал хангаха зорилго урдаа табяа һаа, эдэ дүримүүд ойлгогдохо.

Ядерна дайнай аюулые зайсуулан сараха гээшэ гадаадын политикын гол зорилго мүн гэжэ эб найрамдал хангахын түлөө онсо харюусалгатай оронууд тоолохо зэргэтэй бэшэ аал.

Өөһэдөө хэхэгүй юумые хэхыень бидэ бусадые уряалдаг бэшэбди. Бидэ хэлэһэн үгээ бодото алхамуудаар баталдаг заншалтайбди. Ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдые түрүүлэн хэрэглэхэгүй гэһэн уялга гансал өөрынгөө талаһаа абахадаа, имагтал Советскэ Союз айхабтар ехэ зоримгой политическэ алхам хэһэн байгаа.

Ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдые бүтээлгые зогсоохоор болоо гэжэ бидэ хэлэнэбди. Бүхы ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдые байһан хэмдэнь үлөөхые бидэ дурадханабди. Саашадаа тэрэниие хороожо эхилхэдэ хүнгэн болохо.

Ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдтэй бусад гүрэнүүдэй дэмжээ һаань, манай орон бүхы ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдые үйлэдбэрилгые дары болюулхаар бэлэн. Энэ талаар совет дурадхал хүсэндөө байһан зандаа.

Элдэб оронуудай олон түмэн хүнүүд, харин һүүлэй үедэ олохон гүрэнүүд болон правительствануудай хүтэлбэрилэгшэд энэ дурадхалые бүри эдэбхитэйгээр дэмжэдэг болонхой. Ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдые тэрэ хэмдэнь үлөөхэ тухай уряатайгаар Аргентинын, Грециин, Индиин, Мексикын, Танзаниин ба Швециин хүтэлбэрилэгшэдэй хандаһан хандалгань энээнэй жэшээ болоно.

Энээнэй урда тээ Англиин хабаадалгатайгаар хэгдэһэн ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдые сүм ба бүгэдэ ниитээрээ хорихо тухай хөөрэлдөөнүүдые һэргээжэ, эсэстэнь хүргэхые бидэ США-да дурадхаа һэмди. Харин тэдэнэр бидэниие дэмжээгүй. Гадна арбаад шахуу жэлэй саада тээ гар табигдаһан газар дорохи ядерна туршалгануудые хизаарлаха ба амгалан зорилгоор ядерна тэһэлэлгэ хэхэ тухай совет-американ хэлсээнүүдые баталхые тэдэнэр арсана.

Харин эдэ асуудалнуудаар хэлсээнүүдые баталхын орондо тэдэ тэһэрэлгэнүүдые миин лэ тэмдэглэжэ байха адаглагшадые андалдахаар бидэндэ дурадхана. Ихэдэнь ядерна зэбсэг туршалгануудые хорихогүй, харин хоёр талаһаа эдэ туршалгануудые үргэлжэлүүлхые, тобшолон хэлэхэдэ, хуулита болгохые оролдоно ха гэжэ һанахаар. Советскэ Союз эдэ туршалгануудые болюулха эрилтэ табиһаар лэ байха.

Манай орон ядерна зэбсэгүүдые үрдилдэн бүтээлгые хизаарлахын тула саашадаашье улам эршэмтэйгээр тэмсэхэ. Ядерна зэбсэгүүдые хизаарлахын, хороохын тула, тэдэниие бүхыдэнь усадхахын тула адли тэгшэ эрхын, адли аюулгүй байдалай ёһо гуримда үндэһэлэн оролдохо байха.

Хоорондоо дайн сэрэгэй хүсые хэрэглэхэгүй тухай Варшавска Договорой гүрэнүүдэй болон НАТО-гай гүрэнүүдэй хэлсээ баталха тухай социалис оронуудай хамтын дурадхалай шухала байһые мэдэрэлгэ элиржэ байна.

Иимэ алхам гүрэнүүдэй хоорондохи бодото этигэл найдал байгуулгада туһалха һэн. Иимэ юумэнэй хэгдээ һаа, арад бүхэн, орон бүхэн шүүхэ ха юм.

Замбуулинда буу зэбсэг гаргалгые хорилгоһоо хойшолуулашагүй шухала зорилго мүнөө үгы болоод байна. Замбуулинда буу зэбсэг гаргалгые хаагаагүй һаа, мүнөөдэр тон бүхөөр хаагаагүй һаа, үглөөдэр энээниие хэхэнь орой болохол — имагтал иигэжэ асуудал табигдана бшуу. Өөһэдынгөө оронуудай уласхоорондын политикын шэглэлые тодорхойлдог правительствануудай, парламентнуудтахи, мүн правительствануудай, парламентнуудһаашье гадуурхи харюусалгата ажал ябуулагшад энээн тухай бодомжолхогүй гээшэ аал?

Энэ шухала асуудалай шиидхэгдэхын тула Советскэ Союз бүхы хүсэл оролдолгоёо элсүүлнэ. Энээниие бидэ ООН-до дурадхаабди. Энээн тушаа тусхай хөөрэлдөө хэхые США-гай правительствада дурадхаа һэмди. Энэ асуудал бүри һаяхан американ хүтэлбэрилэгшэдэй урда үшөө дахин тон хурсаар табибабди. Эсэсэй эсэстэ Вашингтон бүтэмжэтэй арга боломжонуудые хараалха бэзэ гэжэ найдалаа элирүүлхэ хүсэл түрэнэ.

Замбуулинай оршон байдалые имагтал эб найрамдалай, амгалан тайбанай аша туһада хэрэглэхэ тухай ООН-до манай оруулһан дурадхалнуудые дэлхэйн оронууд үргэнөөр дэмжээ. Энэл жэшээ дээрэһээ ямар политика тэдэнэй үндэһэн аша туһада харюусанаб, ямарынь зүрюу байнаб гэжэ арадууд эли тодоор мэдэрнэ ха юм.

Буу зэбсэг үрдилдэн үйлэдбэрилгэ хадаа бүхы хүн түрэлтэндэ империализмын тоһон дарамта гээшэ.

Буу зэбсэг үрдилдэн үйлэдбэрилгые болюулаа гээшэ һаа, бүхы оронуудта, ямаршье социальна байгуулгатай байг, ехэшье багашье байг, ямар гайхамшаг ехэ арга боломжонууд нээгдэхэ һэм. Эб найрамдалай, амгалан тайбан байдалай зорилгонуудта асари ехэ материальна болон ухаан бодолой нөөсэнүүд сүлөөлэгдэхэ һэн. Эдэ нөөсэнүүд үлэн хооһон байдалые, үбшэн тахалые үгы хэхэдэ хэрэгтэй ха юм. Мүнөөдэр бүхы арадуудай урда табигдаһан асари ехэ асуудалнуудые — оршон тойронхи байгаалиие аршалан хамгаалха, дэлхэйн гадаада океан далайе, замбуулиниие хүн зоной аша туһада хэрэглэхэ асуудалнуудые шиидхэхэ арга боломжонууд бии болохо һэн.

Уласхоорондын байдал ехэнхидээ Советскэ Союзай болон Америкын Холбоото Штадуудай хоорондохи харилсаануудһаа дулдыдадаг гээшэ.

Тэдэнэр мүнөө эбдэгдэнхэй. Урдань хоёр талын бүтээһэн һайн юумые эбдэхын тула Вашингтондо ехэ шиидамаар нилээд оролдосотойгоор хүдэлөө ха юм.

СССР-тэй бүтэмжэтэй харилсаануудтай болохо хүсэлтэй байһан тухай мэдүүлгэнүүд һүүлэй үедэ американ талаһаа соностоно.

Энэнь юун ааб? Тохёолдоһон үе сагта үгтэһэн үгэнүүд гү, али бүтэмжэтэй зорилго гээшэ гү?

Энэ асуудалда Америкын Холбоото Штадууд өөһэдөө бодото хэрэгүүдээрээ харюу үгэхэ ёһотой. Энээндэ бүхы арга боломжонууд бии. Теэд Вашингтондо тэдэниие ашаглаха гээшэ гү гэһэн асуудал гарана. Ямаршье ушарта совет-американ харилсаануудые һайжаруулха тухай үгэнүүдтэ этигэхын тула США-гай политикые тодорхойлогшод, тодорхойлхо тушаалтад нилээд оролдолго гаргаха болоно. Юундэб гэхэдэ, американ захиргаан энэ этигэл найдабариие харюулхаа болинхой.

«Бидэ США-тай һайн харилсаануудтай байхын түлөөбди, тиимэ харилсаанууд байжа болохо гэжэ дүршэл харуулна», — гэжэ К. У. Черненко тэмдэглэнэ. СССР өөрынгөө США-тай харилсаануудта ямаршье дайсан харша һэдэлгэнүүдгүй юм гэжэ бидэ мүнөөдэр тон эли тодоор мэдүүлнэбди. Бидэ эб найрамдал, имагтал эб найрамдал дурадханабди. Уласхоорондын аюулгүй байдал бэхижүүлхын түлөө тэдэнэртэй харилсаа тогтоохоор бэлэмди. Энээнһээ манай оронуудай, бүхы бусадшье арадууд шүүхэ ха юм.

Өөрынгөө гадаадын политикада бодомжотой шэглэл тодорхойлхын тула Вашингтон политикынгаа дээрэлхэхы аашануудые орхин хаяха ёһотой. Бусад оронуудай болон арадуудай хуби заяае шиидхэхээр США-е хэншье һунгаагүй, ямаршье бусад гүрэн тиимэ эрхэгүй.

Дэлхэй дээрэ зоргоороо хэгдэдэг аашанууд бэшэ, харин хуулита ёһо гурим байха ёһотой гэжэ манай орон тоолодог. Нэгэшье гүрэн нүгөө гүрэнэй дотоодын хэрэгүүдтэ хамааралсаха эрхэгүй.

Советскэ Союз өөртөө нэгэ талын булюу һайн юумэ бэдэрдэггүй, сэрэгэй талаар булюу хүсэтэй болохые хүсэдэггүй. Энээн тухай бидэ оло дахин мэдүүлээ һэмди. Сэрэгэй-стратегическэ тэнсүүри, имагтал тэнсүүри амгалан байдалые найдамтайгаар сахиха, тэрэ тэнсүүриин шадаал һаа доодо хэмжээндэ баримталагдадаг байбал, эб найрамдал сахигдаха байна. Иимэл даа, Советскэ Союзай хараа шугам, энээнээ саашадань эрид зоримгойгоор баримталха байха.

Арад бүхэндэ, орон бүхэндэ бэеэ даанги байдалай оршондо амгалан тайбанаар хүгжэхэ эрхэ лаб хангагдаха ёһотой. Энэ нангин эрхын хаа хаанагүй хүндэлэгдэжэ байхын тула бидэ саашадаашье оролдохобди.

Дэлхэйн бүхэли районуудта шахардуу байдалай тохёолдоод, тэндэ зэбсэгтэ зүрилдөөнүүдһээ боложо, олон жэлдэ шуһанай адхаржа байһан байдалые усадхахын тула бидэ саашадаашье тэмсэхэбди.

Иимэ ушарнууд Дүтын Зүүн зүгтэ, Түбэй Америкэдэ, Африкын урда захада, Зүүн-Урда Азида болон бусад нютаг хизаарнуудта тохёолдоһоор. Тэндэ ёһотой амгалан байдалые мэдэнгүй, бүхэли үе хүн зон ургажа гараа ха юм.

Бүхы зүрилдөөнүүд эб найрамдалай оршондо, имагтал эб найрамдалай гуримаар шиидхэгдэхэ ёһотой гэжэ бидэ тоолонобди.

Дүтын Зүүн зүгтэхи асуудалнуудые шиидхэхын тула конференци зарлаха тухай совет шэнэ үүсхэл энэ политикын тодорхой гэршэ болоно. Энэ хадаа, тус зүрилдөөндэ хабаадагшадай бултанайнь аша туһые хараадаа абажа, уласхоорондын шахардуу шанга асуудалнуудые бодото байдалһаа эхитэйгээр, адли тэгшээр шиидхэлгын жэшээ гээшэ.

Гүрэнүүдэй ниитэ байгуулалтые гадаада талаһаа хүсөөр хубилгаха гү, али эбдэхэ, тэдэнэй хуулита правительствануудые унагааха гэһэн ямаршье һэдэлгэнүүдые Советскэ Союз огто таһа буруушаадаг. Иимэрхүү ябуулганууд тушаа ООН-ой Генеральна Ассамблей дээрэ гүрэнэй терроризмын политикые буруушааха тухай манай оруулһан асуудалые зүбшэхэ үедэ олонхи гүрэнүүд өөрынгөө һанамжа эли тодоор хэлэһэн байна.

Империализмын зарим удамаршадай тохёолдуулһан мүнөөнэй шахардуу байдал тухай һанаата боложо байха үедэ манай партиин болон гүрэн түрын гадаадын политикын ябуулгануудта эб найрамдал сахин хамгаалжа болохо гэһэн этигэл найдал гэрэлтэнэ. Энээнэй түлөө эб найрамдалай түлөө тэмсэдэг бүхы оронуудай, ниитэ бүхы хүсэнүүдэй, гүрэнүүдэй социальна байгуулалтаһаа, тэдэнэй ехэ, багаһаань дулдыдангүй, нэгэдхэгдэмэл хүсэл оролдолгонууд хэрэгтэй.

Совет гадаадын политикын хүсэн манай арадай шэн габьяата ажалаар, тэрэнэй агууехэ хэрэгүүдээр батадхагдадаг. Ажахын түсэбүүдые бэелүүлгэдэ түйлагдаһан амжалтанууд, эрдэм ба техникын һалбаринуудтахи түйлалтанууд, түрэл орондомнай хэрэгтэй машина, станок бүхэн, металлай, нефтиин, ороһо тарьяанай тонно бүхэн — манай гадаадын политикада оруулһан хубита мүн.

Коммунис байгуулалтын замаар манай урагшаа, амжалта түгэс дабшаха хэрэгтэ тааламжатай уласхоорондын эрхэ байдал хангахаһаа ондоо үндэр зорилго манай гадаадын политикада үгы.

Бидэ Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда Илалтын 40 жэлэй ойе угтахамнай, Хүн түрэлтэниие фашис дарлалтаһаа сүлөөлгэдэ шиидхэхы хубитаяа оруулһан совет арадай баатаршалгын агууехэ удха шанарынь улам эли тодоор харагдана. Газар дэлхэй дээрэ амгалан тайбан байдалай, эб найрамдалай түлөө энэ баатаршалга харуулагдаһан юм. «Революци өөрыгөө хамгаалжа шадаха ёһотой» гэһэн В. И. Ленинэй захяа бидэндэ нангинаар һанагдан соностодог. Энэ захяае даган, Советскэ Союзай Коммунис парти СССР-эй бэеэ хамгаалгын хүсэ шадалые, аюулгүйе хангахын тула һуларшагүй анхарал хандуулжа байдаг.

Эб найрамдалай, амгалан байдалай дайсадай ээрхэг булимтархы һэдэлгэнүүдтэ харюу үгэхөөр хододоо бэлэн байхын тула манай парти, арад зомнай шэн габьяата Совет Зэбсэгтэ Хүсэнүүдээ бүхы хэрэгтэй юумээр хангана. Иимэ байһан, байнашье, саашадаашье иимэ байха!

СССР-эй гадаадын политикын хараа шугам—Коммунис партиин асари ехэ, олон шэглэлтэ ажал ябуулгын үрэ мүн. Парти, тэрэнэй Центральна Комитет, КПСС-эй ЦК-гай Политбюро дэлхэйн политикын асуудалнуудые саг үргэлжэ гол анхаралдаа байлгадаг. Совет гүрэнэй уласхоорондын ажал ябуулгые үдэр бүри залан хүтэлбэрилжэ байдаг юм.

Нүхэдүүд!

1917 онһоо, Агууехэ Октябриин Социалис революциин үеһөө хойшо манай ороной гаталһан замые эрьен шэртэхэдээ, бүхы манай түйлалтанууд коммунистнуудай ленинскэ партитай таһаршагүй холбоотой гэжэ улам гүнзэгыгөөр мэдэрнэбди.

Партиин удаа дараалан, хэлбэришэгүйгөөр ябуулдаг политика хадаа Совет гүрэнэй бата бэхи нэрэ хүндын нүхэсэл мүн. Бидэ саашадаашье өөрынгөө интернациональна уялгада, эб найрамдалай болон социальна дэбжэлтын түлөө тэмсэлдэ үнэн сэхэ байхабди.

Партияа тойрон жагсаһан совет арад омог дорюунаар, гүнзэгы этигэлтэйгээр урагшаа шэртэнэ, партиингаа дотоодын болон гадаадын политикые бүримүһэн дэмжэнэ.

Советскэ Союзай Коммунис парти—Ленинэй парти мандаха болтогой!

Агууехэ Октябриин революционно хэрэг илан мандаг лэ!

Бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал мандаха болтогой!

(Элидхэл тон ехэ анхаралтайгаар шагнагдаһан, нэгэнтэ бэшэ үни удаан үргэлжэлһэн альга ташалгаар уттагдаһан байна).

…ССР-эй ОБОРОНЫН МИНИСТРЭЙ
П Р И К А З

…оной ноябриин 7. № 235 Москва хото.

…солдадууд болон матросууд, сержантнууд болон …нанууд!

…прапорщигууд болон мичманууд!

…офицернууд, генералнууд болон адмиралнууд!

…Совет Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй ветеранууд!

…арад, Арми ба Флодой сэрэгшэд, аха дүү социалис …үдэй арадууд, түрүү үзэлтэй бүхы хүн түрэлтэн Агууехэ …риин социалис революциин 67 жэлэй ойе мүнөөдэр …жэбхалантайгаар тэмдэглэжэ байна.

…дэ арадай политическэ ба ажалай дэбжэлтын оршон …да совет хүнүүд алдарта революционно һайндэрөө …а байна. Коммунис партияа нягтаар тойрон жагсаһан …эришэн анги, колхозно тарьяашад, арадай интеллиген…онойнгоо экономическа ба өөрыгөө хамгаалха хүсые …нь бэхижүүлхэ тухай КПСС-эй XXVI съездын, пар… ЦК-гай удаадахи Пленумүүдэй түүхэтэ шиидхэбэринүү… КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр К. У. Чер…ын захяа заабаринуудые бэелүүлхын тула шэн …тайгаар ажаллажа байна. Партиин …һан социально-экономическа хүгжэлтын түсэбүүд ам…тайгаар бэелүүлэгдэнэ. Арад зоной һуудал байдалые … һайжаруулха үргэн ехэ программа бэелүүлэгдэнэ. …эй ЦК-гай октябриин (1984 он) Пленумэй шиидхэбэри…нэ зорилгые бэелүүлхэ талаар шэглүүлэгдэнхэй.

…41—1945 онуудта Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ …да совет арадай түйлаһан Илалтын 40 жэлэй ойе нэрэтэй …тойгоор угтахын түлөө социалис мүрысөөн бүхы орон …най үргэнөөр дэлгэрбэ.

…а дүү социалис оронууд хүгжэжэ, урагшаа хэлбэришэ…гөөр дабшажа ябана. Тэдэнэй хоорондохи хани барисаан, …саа холбоон бэхижэнэ. Тэрэ ёһотойл адли тэгшэ эрхын …льна ба экономическа дэбжэлтын общество байһанаа …лизм бодото дээрээ элирхэйлэн харуулна.

…оммунис парти болон Совет правительство бүгэдэ нии…эб найрамдалай, уласхоорондын харилсаанай үндэһэ …рие бэхижүүлхэ политика оролдосотойгоор, залан сэ… бэелүүлнэ, империализмын ээрхэг түримхэй һанаашал…удта шанга харюу сохилто үгэнэ, буу зэбсэгүүдые бү… гаргалгые хизаарлахын, хороохын, ядерна буу зэбсэг …ые хорихын, гүйсэд усадхахын түлөө эрид шууд тэм…

…ША түрүүтэй империалис хархис хүсэнүүдэй гэмээр һүү…дэ уласхоорондын байдал эрид түгшүүрилтэй болоо. …үр зайда хэрэглэгдэхэ американ ракетэнүүдые Ба… Европодо тараан тодхоходонь, ядерна дайнай аюул …шэе. Буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые хизаарлаха, дай… аюулые һуларуулха, замбуулинай дайдада зэбсэг хэ…нүүдые бүтээн гаргуулхагүй талаар хамтын хэмжээнүүдые абаха тухай үгээ ойлголсолгодо США-гай захиргаан һаад ушаруулна.

Иимэ оршон байдалда Коммунис парти болон Совет правительство манай ороной, манай ханинар болон союзнигуудай аюулгүй байдалые бэхижүүлхэ, СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй дайшалхы бэлэн байлгые дээшэлүүлхэ талаар шухала хэмжээнүүдые абана.

Коммунизмын хэрэгтэ хизааргүй үнэн сэхэ Арми ба Флодой сэрэгшэд тэдэнэртэ даалгагдаһан сэрэгэй техникэ болон буу зэбсэгые оролдосотойгоор шудална, хуурай газарта, агаарта ба далай дээрэ сэрэгэй мэргэжэл шадабаряа нарижуулан һайжаруулна, һэримжэтэй байлгаяа дээшэлүүлнэ, Коммунис партиин, совет арадай болон тэдэнэй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй революционно, дайшалхы ба ажалай алдарта ёһо заншалнуудые арьбадхана. Варшавска Договорто хабаададаг гүрэнүүдэй арминуудай сэрэгшэдтэй ниитэ нэгэн дайшалхы жагсаалда зогсожо, тэдэнэр социализмын түйлалтануудые хёрхоор сахин хамгаална, али бүхы ээрхэг түримхэйшүүлдэ шанга харюу сохилто үгэхөөр хэзээдэ бэлэн юм.

Арми ба Флодой хүндэтэ сэрэгшэд!

Хүндэтэ Совет Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй ветеранууд!

Агууехэ Октябриин социалис революциин 67 жэлэй ойгоор таанадые амаршалнаб. Дайшалхы ба политическэ бэлэдхэлдээ, сэрэгэй мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлгэдэ, жаяг журамые бэхижүүлгэдэ, совет арадай агууехэ түйлалтануудые, манай Эхэ ороной гүрэнэй аша туһые хамгаалгада саг үргэлжэ бэлэн байлгада саашадаашье амжалтануудые түйлахыень Арми ба Флодой сэрэгшэдтэ хүсэнэб!

Агууехэ Октябриин социалис революциин 67 жэлэй ойтой дашарамдуулан, иигэжэ **захирнаб:**

Мүнөөдэр, ноябриин 7-до, нютагай сагаар 21 часта манай Эхэ ороной ниислэл — баатар-хото Москвада, союзна республиканудай ниислэл хотонуудта, баатар хотонууд Ленинградта, Волгоградта, Одессэдэ, Севастопольдо, Новороссийскдэ, Керчьдэ, Тулада, баатар-хэрэм Брестдэ, мүн Калининград, Львов, Ростов-на-Дону, Куйбышев, Свердловск, Новосибирск, Шэтэ, Хабаровск, Владивосток болон Североморск хотонуудта ехэ буугаар гуша дахин буудажа, һайндэрэй салют үгэхэ.

Агууехэ Октябриин социалис революциин 67 жэлэй ой мандаха болтогой!

СССР-эй шэн зоригто Зэбсэгтэ Хүсэнүүд мандаха болтогой!

Манай бүхы илалтануудые зоригжуулагша, эмхидхэгшэ— Советскэ Союзай Коммунис партида алдар соло!

СССР-эй оборонын министр, Советскэ Союзай Маршал
Д. УСТИНОВ.

• ТАСС • АПН •

ХИЛЫН СААНАҺАА

АГУУ ОКТЯБРИИН ХҮНДЭЛЭЛДЭ

ПРАГА. Агууехэ Октябриин социалис революциин хүндэлэлдэ Чехословакиин шахтернууд ажалай вахтада жагсаба. Остравско-Карвинска нүүрһэнэй уурхайн коллектив түсэбһөө гадуур 20 мянга шахуу тонно түлишэ малтаһан байгаа. Социалис мүрысөөндэ Словакиин шахтернуудай оруулһан хубита бүришье ехэ. Тэдэнэр даабариһаа гадуур 70 мянган тонно нүүрһэ малтаа.

БУДАПЕШТ. Эндэхи барилгашад ажалай ехэ илалта түйлажа, Агууехэ Октябриин һайндэрые угтаба. Тэдэнэр энэ табан жэлдэ Венгриин ниислэл хотодохи эгээл ехэ барилга болохо Арпад хүүргын оршондохи транспортна узелые ашаглалгада оруулһан байгаа. Гурбан жэлэй хугасаа соо 2 миллион хүн зоной ажаһуудаг городой хойто хубида айхабтар ехэ хэмжээнэй хүдэлмэри хэгдэһэн байна. Эндэхи хүүргэ үргэдхэгдөө, метрогой шэнэ участок баригдаа, хурдан түргэн ябадалтан трамваин линини ашаглагдаа. Эдэ бүгэдын ашаар Будапештын 350 мянган хүнэй ажаһуудаг районие транспортаар хангалга үндэһөөрнь хубилгагдаһан байна.

КАБУЛ. Агууехэ Октябриин социалис революциин 67 жэлэй ойдо зорюулагдажа, Афганистанай олониитын баяран суглаан эндэ болобо. Афганистанай Арадай-демократическа партиин ЦК-гай, ДРА-гай Революционно Советэй Министрнүүдэй Совет болон афган-совет хани барисаанай үүсхэлээр тэрэ үнгэргэгдөө. НДПА-гай ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, партиин Кабулай горкомой секретарь Абдул Зохур Размджу элидхэл хэбэ.

Бүмбэрсэг дэлхэйн түрүү үзэлтэй, эб найрамдалда дуратай хүсэнүүд, тэрэ тоодо ДРА-гай ажалшад агууехэ совет арадтай хамта Агуу Октябриин 67 жэлэй ойе һайндэрлэжэ байна гэжэ тэрэ тэмдэглээ. Афганистанда Апрелиин революциин илалта түйлалга афган-совет хүршэ ёһоной заншалта холбоо барисаае шэнэ шатада — аха дүү хани барисаанай, пролетарска интернационализмын ба революционно һаналаа нэгэдэлгын шатада гаргаба. Уласхоорондын байдалай орёо түгшүүрилтэй боложо байха үедэ СССР, социалис хани нэгэдэлдэлтэ бусад оронууд, дэлхэйн эб найрамдалда дуратан хүсэнүүд амгалан байдалые, хүгжэлтэ дэбжэлтые хэлбэришэгүйгөөр сахин хамгаална, уласхоорондын байдалые һайжаруулха, ядерна буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые хизаарлаха талаар шэглүүлэгдэһэн бүтэмжэтэй һайн дурадхалнуудые оруулна, үүсхэлнүүдые гаргана.

ДАМАСК. Сириин ниислэл хотодо болоһон баярай суглаан дээрэ ороной партиин ба гүрэнэй ажал ябуулагшад, Сириин олониитын түлөөлэгшэд хабаадаһан байгаа. Сириин хүдэлмэришэдэй профсоюзуудай бүгэдэ ниитын федерациин түрүүлэгшын орлогшо М. Рише, Араб Социалис һэргээн хүгжэлтэ гэдэг партиин нютагай хүтэлбэриин гэшүүн, сириин-совет хани барисаанай бүлгэмэй президент В. Таннус сугларгашадай урда үгэ хэлэбэ. Агууехэ Октябриин социалис революциин түйлаһан илалта дарлалта мүлжэлгын олон зуун жэлэй байгуулалтада шанга сохилто үзүүлжэ, капитализмын дарлалта мүлжэлгэдэ эсэс табиһан, дэлхэй дээрэхи түрүүшын социалис гүрэниие байгуулһан байгаа гэжэ үгэ хэлэгшэд тэмдэглээ.

Бүхы түүхэ соогоо Советскэ Союз дарлагдаһан арадуудай талые, эрхэ сүлөөгэн ба бэеэ дааһан байдалай түлөө арадуудай тэмсэлэй талые хэлбэришэгүйгөөр баримталдаг, тэдэнэй үнэн хани нүхэр байһандаа бодото дээрэ элирхэйлэн харуулдаг байгаа гэжэ М. Рише хэлэбэ. Энэ райондо империализм болон сионизмын гаргадаг ээрхэг түримхэй ябуулгануудта харюу сохилто үгэхэдэнь, али бүхы туһаламжа, дэмжэлгэ үзүүлдэгэйнь түлөө Сириин арад Советскэ Союзда гүнзэгы сэдьхэлһээ таларханa гэжэ тэрэ тэмдэглээ.

ПХЕНЬЯН. Агууехэ Октябриин 67 жэлэй ойдо зорюулагдажа, совет-корейн хани барисаанай хүгжэмэй үдэшэ КНДР-эй ниислэл хотын ажалшадай Түбэй байшан соо ехэ амжалтатайгаар үнгэрбэ. Чайковскиин, Шостаковичой, ородой ба совет бусад композиторнуудай зохёолнуудые, мүн оркестр дээрэ наадагдаха зүжэгүүдые, дуунуудые республикын симфоническа оркестр, корей хүгжэмшэд, мэдээжэ дуушад гүйсэдхэһэн байгаа. Һайндэрэй урда тээхи үдэрнүүдтэ Пхеньянай олон мянгаад хүн зон хани барисаанай концертнүүдые шагнаһан, хараһан байха юм.

ЛУАНДА. «Үйлэдбэри ба хамгаалалта — революционно түйлалтануудые хамгаалхын тула эдэ бүгэдэ хэрэгтэй!» — гэһэн лозунгнуудые Анголын Арадай Республикын ниислэл хотын үйлсэ гудамжануудта, предприятинуудта хаража болоно. Агууехэ Октябриин социалис революциин 67 жэлэй ойдо, Анголын бэеэ дааһан байдалтай болоһоор 9 жэлэй ойдо зорюулагдаһан олоной хабаадалгатай субботник эндэ болобо, Хүдэлмэришэд, алба хаагшад, интелигенциин түлөөлэгшэд, студентнэр, мүн Анголын арадта интернациональна туһаламжа үзүүлжэ байдаг Советскэ Союзай ба Кубын мэргэжэлтэд тэрээндэ хабаадаһан байгаа. Анголын национальна радиогой мэдээсэһэнэй ёһоор, республикын ажалшад социалис обществын үндэһэ һуурие байгуулгада ажалай шэнэ амжалтануудые түйлажа, Агууехэ Октябриин ойе угтаба.

СТОКГОЛЬМ. Агууехэ Октябриин социалис революциин 67 жэлэй ойдо зорюулагдаһан Швециин олониитын баярай суглаан ороной ниислэл хотын концертнэ байшан соо болобо. «Швеци — Советскэ Союз» гэдэг бүлгэмүүдэй холбооной үүсхэлээр тэрэ эмхидхэгдэһэн байгаа. Политическэ партинуудай, профсоюзуудай, эхэнэрнүүдэй, залуушуулай ба бусад ниитын эмхинүүдэй түлөөлэгшэд суглаанда хабаадаһан байна.

ИЛАЛТЫН 40 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

ОЛОНОЙ МАГТААЛДА ХҮРТЭГШЭ

УРДАНЬ танил бэшэ байһан хүнтэйгөө уулзажа хөөрэлдэхэдөө, бидэ тэрээнһээ элдэб олон асуудал һурадаг, ажабайдалаарнь, хэһэн хүдэлмэреэрнь, хани нүхэдөөрнь һонирходог заншалтай бэшэ гүбди?! Тэрэшэлэн баһал наһанайнь бүхы намтарые мэдэжэ абаа һаа, һайн бэлэй гээд һанахаш. Зүгөөр энэ мүнөө бэшэхэ гэжэ байһан хүн тухай нютагаархидайнь хөөрөөнһөө олон юумэ толгойдоо хадуужа абаа хүнби. Тэрэнэй соггой дорюун зан абари, арюун сэбэр ухаан бодол, гаталан гараһан наһанайнь хүнгэн бэшэ зам сэдьхэлдэшни үзэгдэхэдэл гэхэ...

Зулгы һайхан зунай саг. Августын һарын үдэр, хоногууд һубарилдан үнгэржэ байба. Ниитын адууһа малда гэжэ үбһэ хуряалгын хүдэлмэри Хүрбын голдо түлэг дундаа һэн. Тэндэхи совхозой директор Петр Кириллович Дубининтэй сугтаа Могойн һү һаалиин фермэ шадархи сабшалангай үбһэ хуряажа байһан Борис Митыповэй звенодо хүрэжэ ерээ һэмди. Эндэ баһал үнеэхи үнинэй танил үбгэнэй нэрэ дурдагдаба. Хоёр нүхэдэй хөөрэлдэхые һонирхон шагнаар-хабаб.

— Һайнаар хүдэлнэт гээд бидэниие магтанад. Теэд тэрэ магтаалдань хүрэмөөр үшөөл хүдэлнэгүй хабди даа, — гэбэ нэгэниинь.

— Юу хэлэнэш даа. Боли! Ажалнай яһала урагшатайл ябажа байна бэшэ гү?—гэжэ нүгөөдэнь һөөргэдэбэ.

— Хэдэн жэлэй саада тээ Ракшагай Доржо манай бригадир ябаа. Гар хажуураар ногоо сабшагшадые наранай үшөө гараадүй, бүрүүл байхада, дулаан унтаридаа унтаатай хэбтэһэн маанадые «Конец фильма! Хүбүүд бодогты, эртэ бодоһон хүнэй ажалынь бүтэсэтэй, шүүдэртэй ногоондо хажуур даасатай байдаг юм» гэгшэ бэлэй. Харин бидэ мүнөө нюдэнэйнгөө хабдатар унтажа, орой бодонобди,— гэжэ энээхэн хөөрэлдөөнэй һабагша татаһан залуу механизатор мэдэрбэ.

Эдэ хоёрой хөөрэлдөөе шагнажа байһан үбһэшэдэй тогоошон, звеновод Борис Митыповэй эхэ Санжидмаа хээтэй толгой дээрэхи сагаан пулаадаа духа дээрэһээ өөдэнь болгоод, энэ хөөрэлдөөе үргэлжэлүүлхэдээ, иигэжэ хэлэбэ:

— Манай ехэ хүбүүн Бато Ракшаевай звенодо хэдэн зунай туршада ябаһан байха. Баһа нэгэ шог зугаата ушар тухай тэрэ хөөрөө һэн. Таанадшье дуулаһан байжа магадта. Хэн мэдэбэ даа. Хөөрэһүү. Тэрэ зун энэ жэлэйхидэл адли бороотой һэн хаш. Тиихэдэ Ракшаевай звено Доодо-Нугада отоглонхой үбһэ сабшажа байгаа. Хэды бүрхэг, бүрүүлгэн байгаашье һаань, залуушуулаа үглөөгүүр эртэхэн бодхоогоод, сабшаха газарынь сажан «алхалуулан» хэмжээдхибэ. Тиигээд энээхэнээ дууһамсаараа бүхэли үдэртөөшье амархадатнай болохо гэбэ. Шиираг дүрбэн хүбүүд хэмжэжэ үгэһэн гектар хахад газарайнь ногооё үдэ болотор тоггон торонгүй хиргажархёод, ошожо амархамнай гэжэ бригадираа тамалба. Хүдэлмэришэ багжагар хүбүүд хэбтэридээ орожо, унтажа хэбтэхэ һэн гү даа, эдеэлһэн дары хажуурнуудаа сохёод, баһал сабшалан дээрээ гараа һааб даа.

— Доржо Базарович гээшэмнай ажалша бэрхэ, одоол унтаха нойроо, эдихэ хоолоо мартан ябадаг хүн гээшэ. Бэедээшье, нүхэдтөөшье эрилтэ ехэтэйгээр хандадаг байха, — гээд совхозой директор Дубинин унаган жороо буряадаар хэлэбэ.

— Мүнөө энэ нүхэрнай хаана гээшэб? Юу хэнэб?

— Үндэр наһатай боложо, пенсидэ гараһаншье һаа, совхоздоо туһална. Мүнөө силосэй ургамалнуудые хуряалга дээрэ тоо бүридхэлшөөр хүдэлнэ, — гэжэ Дубинин харюусана.

Һүүлээрнь хэдэн үдэрэй үнгэрһэн хойно нютагаархидайнь хэлэһээр танил болоһон Доржо Базарович Ракшаевтай уулзаха, хөөрэлдэхэ аза талаан тудаба.

Нюргаар дунда зэргын, ходол газаа ажал хэжэ ябадаг хүн һэн хадаа хүрибтэр болошоһон шарайтай, буурал тажа ябаһан толгойтой, нюдэндөө шэлтэй наһажаал энэ хүн ерэхэ жэлдэ далатай болохонь. Зүгөөр тэрээндэ иимэ үндэр наһа үгэмөөр бэшэ. Ябадалынь хүнгэн, аса тармуур, хүрзэ хажуур барижа ажаллаһаар. Наһанай амаралтада гараһаншье һаа, шадал зэргээрээ хуушанай сэрэгшэ, дүй дүршэлтэй луговод Ракшаев түрэл совхоздоо туһална. Тэжээл бэлэдхэлгэдэ элдэб хитэйгээр хабаадалсана. Иигэжэ ниитын хэрэгтэ өөрынгөө хубитые оруулна.

МҮНӨӨ ажалай ба дайнай ветеран Доржо Базаровичта үгэ үгэе: «Агууехэ Октябриин хубисхалай болохоһоо хоёр жэл урид үгытэй буряад айлай бүлэдэ түрэһэн хүм даа. Тэрэ үе сагай хүбүүд, басагадтал адляар балшар наһамни түрэл нютагтаа үнгэрөө. Шэнэ сагай шэнэ байдалые зохёон байгуулха хэрэгтэ хамаг хүсэ шадални зорюулагдаа. Үетэн нүхэдтэеэ суг хамта түрэл Бэлшэр нютагта байгуулагдаһан Калининай нэрэмжэтэ колхозой гэшүүн болоһон бэлэйб. Шэнэ байдал тогтоолгодо өөрөө хабаадалсаһан, өөрын нюдөөр хараһан хадаа халуун зүрхэнһөө баясан ябагшаб.

Душэн нэгэн оной зун намда мартагдаха бэшэ даа. Дайнай эхилһээр 23 үдэр үнгэрөөд байхада, сэрэгэй албанда татагдажа, эрхэтэн ябаһан уялгаяа дүүргэхэеэ мордоо хүнби. 1943 оной июль һара болотор ороной зүүн хилэ шалаг алба хэгдээ. Эндэ квантун Японой ээрхэг армиинхид манай ороной Алас-Дурнадахи хилые дабан орохоор бэеэ зэһэнхэй байгаа бшуу».

1943 оной зун Курска дүхэригтэ хоёр талаһаа аргагүй шанга дайн байлдаанай боложо байха үеэр стрелково 28-дахи полкын пулеметчик Доржо Ракшаевай дайшалхы намтар эхилэнхэй. Эндэ болоһон хатуу шанга тулалдаан тэрэнэй сэдьхэлдэ мартагдашагүйгөөр хадуугданхай. Газар тэнгэри хоёрой ниилэжэ байһан шэнгеэр һанагдаха. Хоёр талаһаа энэ фронт дээрэ хэмгүй ехэ техникэ, сэрэг элсүүлэгдээ бэлэй. Танкнууд болон самоледуудай, үхэр буунуудай олон гээшэнь гайхалтай һааб даа.

Курска дүхэригтэ болоһон шуһата тэмсэлэй үедэ август һарын эхеэр сэрэгшэ Ракшаев түрүүшынхеэ шархатажа, госпитальдо орохо, тэндэ хэбтэжэ арғалуулха баатай болобо.

Залуу сэрэгшын шархашье түргөөр эдэгэбэ. Тиин харата бузар фашистнарые дахинаа намнан сохилсожо оробо. Энэ үедэ манай нютагай хүбүүе баатаршалга харуулһанайнь түлөө Алдар Солын III шатын орденоор шагнаһан юм.

— Тиихэдэ иимэ үндэр шагналда хүртөөд байхадаа, Эхэ орондомни харата муухайгаар добтолон ороһон фашистнарые бүри хоро ехэтэйгээр, эрид нэтэрүүгээр сохилсохоб гэжэ шахаа тангаригаа үгэһэн хүнби,— гэбэ нүхэр Ракшаев хэлэхэ зуураа, гүнзэгы доро һоо һанаа алдаад, духа дээрэ суглараһан хүлһөө аршан,— дайнда унаһан нүхэдэйнгөө түлөө дайсанһаа үһөөгөө заатагүй нэхэн абахаб гэжэ үгэеэ үгэһэн байхаб,— гэбэ.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай илалта түгэсөөр дүүрэтэр Доржо Базарович Ракшаев үшөө хоёр дахин шархатаа. Эдэгэмсээрээ баһал фронт мордодог байгаа.

1944 оной зун Белорусска 3-дахи фронтын гвардейскэ стрелково 97-дохи дивизиин 241-дэхи полкын сэрэгшэн Ракшаев Белоруссиин газар дайдые, тэрэ тоодо тэрэнэй ниислэл Минск хотые, удаань Литвагай ниислэл Вильнюсые дайсанай һабарһаа сүлөөлэлсөө, тэндэхи улад зондо эрхэ сүлөө асаралсаа. Тэрэл үелэ Доржо Базарович Улаан Одоной ордендо хүртэһэн байха юм.

Фашис Германиие һамна сохин илаһанай һүүлээр Эхэ ороноймнай зүүн зүгтэхи хилэ дээрэ хэдэн жэлэй туршада занажа байһан милитарис Японтой болоһон эсэргүү дайнда сэрэгшэ Ракшаев баһал хабаадалсаа. Баатар зоригто совет сэрэгшэд Хойто-Корейн арад түмэндэ эрхэ сүлөө, хэтын жаргал, амгалан тайбан байдал асарһан ааб даа.

Дайсанаа даража, дархан солоёо дуудуулжа, орден, медальнуудые үбсүү дүүрэн яларуулһан Доржо Ракшаев 1945 оной намар түрэл нютагаа бусажа ерээ бэлэй.

Тэрэ гэһээр аяар гушан юһэн жэл болохонь. Энэ сагай хугасаа соо Доржо Базарович Ракшаев арадай ажахын хүгжэлтэдэ зорюулан, ямар ехэ ажал хээ гээшэб?! Жэлһээ жэлдэ луговодоор хүдэлжэ, үндэр баян ургасын түлөө тэмсээ, үбэлэй хүйтэн сагта тошо халяажа, хэды мянган кубометр мүльһэн дошо хүргөө, хабарай, зунай һаранuудта һубаг, ханаабаар хэды олон гектар сабшалан болон бэлшээри үндалуулаа гээшэб?! Доодо-Нугын 330 гектар сабшалан Доржо Базарович даажа абаа һэн. Тэрэнэйнгээ гектар бүриһөө 20—22 центнер үбһэ абадаг һэн. 1975 оной июль һарада Доржо Базарович Ракшаев СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указаар Октябриин Революциин орденоор шагнагдаһан алдар солотой.

Мүнөө ажалша бэрхэ луговод Д. Б. Ракшаев баян дүршэлөө залуушуулда дамжуулха хэрэгтэ хамаг сэдьхэлээ хандуулан, Эдеэ хоолой программа эдэбхитэйгээр бэелүүлэгшэдэй түрүү зэргэдэ урдынхил шэнгеэр алхалһан зандаа.

Г. БАДМАЕВ,
манай корр.

Хорин район.

Гушан найман жэлэй урда тээ, 1946 оной сентябриин нэгэ үдэр гвардейскэ Кантемировскэ танкова дивизиин танкнуудай колонно һүр жабхалантайгаар жэрылдэн, Улаан талмай дээгүүр дабхин гараһан юм. Тиигэжэ Танкистнуудай үдэр гэжэ мүнөө заншалта болоһон һайндэртэ эхи табигдаа һэн. Манай корреспондент Бронетанкова сэрэгэй академиин начальник Советскэ Союзай Герой профессор, бронетанкова сэрэгэй маршал О. А. Лосик гэгшэтэй уулзажа хөөрэлдэбэ.

ТАНКНУУДНАЙШЬЕ ХУРДАН...

— Нүхэр маршал, совет танкова сэрэгые байгуулһан гол шатанууд тухай, тэрэнэй гараһан дайшалхы зам тухай хөөрэжэ үгыт.

— Совет танкова сэрэг алдарта ехэ түүхэтэй юм. Тиигээд танк гээшэ, юрэ, ородой ухаалалта юм гэжэ һануулбал, энэ ушарта таарамжатай бэзэ. Гэнжэтэ, хуягта дайшалхы машинын түрүүшын проектнүүдые 1911 ондо В. Д. Менделеев Россида зохёоһон юм. Харин 1915 оной эхиндэ ородой ухаалан зохёогшо А. А. Пороховщиковой проектээр дэлхэй дээрэ эгээл түрүүшын танк бүтээгдэһэн байна. Тэрээндэ «Вездеход» гэжэ нэрэ үгтөө һэн. Гэбэшье хаанта Россин эрхэ байдалда танкнуудые промышленна аргаар үйлэдбэрилгэ эмхидхэгдээгүй һэн. В. И. Ленинэй заабаряар совет танк бүтээлгын эхин 1920 ондо табигдаһан юм. Тиин Сормовско хүдэлмэришэдэй байгуулһан түрүүшын совет танкын «Эрхэ сүлөөгэй түлөө тэмсэгшэ нүхэр Ленин» гэжэ нэрлэгдэһэниинь ехэ удхатай байгаа.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай эхиндэ ороной 20 завод элдэб түхэлэй танкеткэ болон танкнуудые гаргадаг болоһон бэлэй. Харин дайнай эхилэмсээр, индустриин гигантнууд болохо Уралмаш, Челябинска ба Сталинградска тракторна заводууд танкнуудые бүтээдэг болоһон. 1941 оной июльһээ 1945 оной август болотор манай орондо 102,8 мянган танк ба САУ-нууд бүтээгдэһэн юм. Сасуулжа хэлэбэл, Германида 1939 оной сентябрьһаа 1945 оной апрель хүрэтэр 46,3 мянган танк гаргагдаһан байгаа. Теэд бидэнэр дайсадые имагтал тоогоор буляа бэшэбди. Дайнай болохын урда тээхэнэ, зэбсэгтэ абтаһан, шанарааараа тон ондоо Т-34 ба КВ гэжэ танкнууд тэрэ үедөө эрхим зэргын дайшалхы машина байгаа. Т-34 гээшын дэлхэйн хоёрдохи дайнай эрхим танк гэжэ мэдэрэгдэһэниинь дэмы бэшэ юм.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай байлдаануудта дайшалхы шадабари, эрэлхэг зориг болон баатаршалга харуулһан манай танкистнууднайшье совет эрдэмтэд, инженернүүд болон хүдэлмэришэдэй алдар нэрэдэ хүрэмэ байгаа. Москва шадар болоһон тулалдаанда танкова гварди мүндэлөө һэн. Сталинград шадар манай танкова болон оньһожоруулагдаһан корпусууд дайсанай 330 мянган хүнтэй бүлэглэлые түмэр абаргаар хабшан хүреэлээд, һүүлдэнь бута сохиһон, плендэ абаһан байгаа. Курск шадар болоһон тулалдаан ёһотойл танкнуудай тулалдаан болоһон юм. Тэрээндэ хоёр талаһаа 13 мянга гаран танк болон САУ-нууд хабаадалсаа. Имагтал нэгэ үдэр —1943 оной июлиин 12-то Прохоровкын дэргэдэ болоһон шанга тулалдаанда 1200 шахуу танк тулалдаһан юм. Энэ болбол хүн түрэлтэнэй түүхэдэ эгээл ехэ танкова тулалдаан байгаа.

Илангаяа дайнай түгэсэхэ үедэ танкова сэрэгэй ябуулганууд айхабтар ехэ далаисатай болоо һэн. Фронтнуудай сохилтын гол шэглэлнүүдээр добтолон, манай танкова соединенинүүд түргэнөөр урагшаа дабшажа, Совет Армиин операцинуудые эршэмтэй түргэн, эрид шиидэнги шанартай болгодог бэлэй.

Эхэ оромнай танкистнуудай баатаршалгануудые үндэрөөр сэгнээ. 250 мянган хүн орден, медальнуудаар шагнагдаа, танкова сэрэгүүдэй 104 сэрэгшэ Алдар Солын орденой бүхы гурбан шатада хүртөө, 1142 танкист Советскэ Союзай Герой болоо, харин тэдэнэй 16-ниинь энэ нэрэ зэргэдэ хоёр дахин хүртэһэн юм.

Дайнай һүүлэй жэлнүүдтэ совет танкова сэрэг саашадаа хүгжөө. Мүнөө үедэ хэрэглэгдэдэг танкнууд түгэс хүсэтэ дайшалхы машина юм. Тэрээндэ үнгэрһэн дайнай дүй дүршэл, мүн эрдэм, техникын һүүлшын туйлалтанууд, тэрэшэлэн мүнөө үеын тулалдаанай үмэнэ табигдадаг эрилтэнүүд хараада абтаһан байна.

—Олег Александрович, та өөрөө яагаад танкист болоо һэмта! Зорюута болохо гэһэн байгаа гүт!

— Тиигээ даа. Тэрээндэ минии урда тээнь хэһэн ажал ехэ туһа болоо юм. Түмэр замай ФЗУ дүүргэһэнэйнгээ һүүлээр би паровозой машинистын туһалагшаар хүдэлөөб. Локомотивта, юрэ, хүсэтэ техникэдэ анханһаа дуратай байһан хүмби. Бронепоезднуудые хэды дахин дүтэһөө хараab. Тиимэһээ 1935 ондо сэрэгэй нэгэ училищида оро гэхэдэнь, багаханааршье татагасангүй, танкова училищи шэлээб.

— Дайнай жэлнүүдтэ Та дайшалхы ехэ зам гаталжа гараат. Хабаадаһан олон тулалдаануудайтнай алиниинь эгээл бүхөөр сэдьхэлдэтнай хадуугдааб!

— Минскын түлөө болоһон тулалдаае хэзээшье мартахагүйб. Энэ хотын угаа ехэ сэрэгэй ба политическэ удха шанартай байһыень дайсан ойлгожо, тэрэниие барижа байхын тулада ехэ хүсэ эндэ хаяһан юм. Манай корпусой дайшалхы ябуулгань сэхэ минскэ шэглэлээр июлиин 2-то эхилбэ. Харгы замгүй, хуу намаг болдог, ой модотой газараар добтолообди. Партизанууд танкистнуудта ехэ туһа хүргөө. Тэндэхи газараа һайн мэдэдэг тула тэдэнэр танкова колоннонуудта ехэ гарза үзүүлдэг байгаа. Һүни болоһон ойро зуурын тулалдаанда Королев Стан гэжэ дэрээбэн шадар танкистнууд дайсанай эсэргүүсэлтые нуга дараба. Генерал Бурдейный ябуудтаа Минскдэ орогты гэһэн захиралта үгэбэ. Июлиин 3-най һүни 4-дэхи гвардейскэ танкова бригадын батальонууд городой зүүн заха хүрэжэ, окопууд, дайсанай танкнууд болон буунуудай байхые хараба. Дайсан манай добтолгые эндэ тогтоохо һанаатай байгаа. Дары сагтаа, харанхы байгаандань дайсанда добтолхо шухала байгаа. Дайсадта орходоо бага хүсэтэйшье һаа, гэнтэ добтолбол, амжалта туйлагдадагынь мэдээжэ. Тиимэһээ бүхы гурбан танкова батальон ябуудтаа добтолжо, үглөөнэй 5 час багта городой тэгэндэ хүрэбэ. Минск дээрэ Улаан туг намилзаба. Эндэ тэндэ буудалдаан үшөөл дуулдажа байгаа. Манай автомадчигууд гэр соогуур шэбээлһэн фашистнуудые тэндэһээнь гаргажа байгаа бшуу. Тиигэбэшье хүн зон үйлсэдэ гаража, хаа хаанагүй хүхюун абяанууд дуулдажа эхилбэ. Манай танкнуудые сэсэгүүдээр бүрхөөжэ, танкистнуудыемнай тэбэринэ, таалана. Минскынхидые, мүн тэдэнтэй хамта бидэнэрэй хэлэшэгүй ехээр баярлаһые үгөөр дамжуулхын аргагүй.

—Хамта дайлалдаһан нүхэд, командирнууд болон сэрэгэй дарганарай хэдыень та ходо һанадагбта!

—3-дахи Белорусска фронтын сэрэгые командалагша генерал Черняховскиие ходо ходо һанадагби. Ехэ тушаалтайшье һаа, Иван Данилович дивизиин болон танкова бригадануудай командирнуудтай уулзахэ зэб олодог һэн. Мүн манайшье бригадада хэдэн удаа ерээ бэлэй. Танкистнуудай байлдаанда хэр бэлэн болоһыень анхаралтайгаар шалгадаг, бидэнтэй хөөрэлдэдэг, мандэ зүбшэл дурахал үгэдэг һэн. Эрлуу, эрэлхэг зориг түгэлдэр, хатуу зоригтой энэ сэрэгэй дарга бидэндэ хүтэлбэрилэгшын ульгэр жэшээ болоо һэн.

Дайшалхы нүхэдэйнгөө тоодо өөрынгөө түрүүшын ротын командир Василий Сергеевич Архиповые оруулнаб. 1939 ондо бидэнэр хамта Карелиин хоолойдо болоһон байлдаануудта хабаадаа бэлэйбди. Мүн хамта Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайе эхилээ һэмди. Василий Сергеевич һүүлээрнь танкова бригада командалан, эрэлхэгээр дайлалдаһан юм. Баатаршалга, эрэлхэг зориг харуулһанайнь түлөө генерал-полковник Архипов Советскэ Союзай Геройн нэрэ зэргэдэ хоёр дахин хүртөө һэн.

Бригадын политотделэй начальник подполковник Александр Александрович Крыжановский ходо һанаадам ордог. Тэрэ манай бүхы бригадын эгээл дуратай хүн байһан юм. Айхые мэдэхэгүй энэ офицер ямар нэгэн танкова бүридэлдэ ороолсон байлдаанда өөрөө хабаадалсаха гэжэ ходо эрмэлзэдэг байгаа. Тиихэдээ ямар эгээл эхэн дэ хүшэр байлдаан тулалдаанда гэжэ тэрэ ехэ мэргэнээр мэдэдэг бэлэй. Крыжановский тачкын буугаар эрхимээр буудадаг, тулалдаанай ямарашье үнгэржэ байһыень һайн мэдэлэг, тиигээд заримдаа мэргэн буудадагаараа байлдаае шиидэхэжэрхидэгшье байгаа. Тиимэ энэ хүнэй Илалтын гэгээн үдэрэй хүрэтэр мэндэ ябаагүйнь харамтай. Тэрэ эгээл 40 жэлэй урда тээ Зүүн Пруссида унаһан юм.

Нүхэр маршал, мүнөөнэй залуу офицернууд тухай таны һанамжатайбта!

—Тон олонхинь эрхим офицернууд. Тэдэ үзэл бодолоор түгэлдэр, Эхэ ороноо, партидаа хизааргүй дуратай, бүү зэбсэг болон техникээ гүнзэгы мэдэдэг, тэрэнээ эрхимээр хэрэглэдэг, эрэлхэг зоригто баатарлиг шэнжэтэй хүнүүд дахуулан хүдэлжэ шададаг юм.

Гэхэтэй хамта мүнөө офицернүүдые бэлэдхэлгэ өөрсэ шэнжэтэй байна. Мүнөөнэй танк гээшэ айхабтар түхэл зэбсэгтэй, найдамтай хамгаалгатай, хүдэлхэ эрьелдэхэ айхабтар солбон, орёо онолтой дайшалхы машина юм. Тэрэниие жолоодон хүтэлхын тулада ехэ юумэ мэдэхэ хэрэгтэй. Мүнөө танкова училищи дүүргэгшэд дээдэ инженерэй эрдэмтэй болоһоной дипломтой абадаг. Тиин мүнөө үеын танкист дайшалхы үндэр шадабаритай байхынгаа хажуугаар эрдэм-техникын тапаар хүрэлгы бэлэдхэлтэй байха ёһотой.

—Та танкова сэрэгэй гвардиин маршал, мүнөө танкова сэрэгтэ алба хэхэеэ байһан хүбүүдтэ юу хүсэхэ байнат!

—Танкова сэрэгэй алба гээшэ ехэ хүндэтэйшье, мүн лэ ехэ орёо бэрхэтэй хэрэг юм гэжэ түбхын түрүүндэ һануулха байнаб. Тиин һургуулида һуража байхадаа математика, физикэ шудалжа ехээр оролдоогүй, физкультура тоонгүй ябаһан хүбүүдтэ тон хүндэ байха. Мүнөөнэй танк гээшэ айхабтар орёо нарин һото дайшалхы машина. Ехэ нүхэр гэжэ би тэмдэглэнэб. Тиин тэрэниие һайнаар шудалхын, байлдаанда эрхимээр хэрэглэжэ һурахын тулада һайнаар һураха, техникэдэ далха, бэеын тамирай талаар хүсэтэй, шэрхи байха ёһотой. Техникын хэршье «ухаатай» һаань, шадамар бэрхэ, хэдэн жэл түгэс, хүсэтэй ба Эхэ орондоо дуратай хүнэй гарта орониие жолоодоогүй һаань, тэрэ машина ямаршье гайхалтай шаг үйлэ гүйсэдхэжэ шадахагүй бшуу.

(«Правдын» пресс-бюро)

Нютаг нютагай һонин

ЗАНШАЛТА КОНКУРС

Политическэ дуунуудай «Улаан гвоздика» гэһэн заншалта конкурс районоймнай түб Хяагта хотодо ёһотой һайндэр мэтээр үнгэрбэ. Байгша оной конкурсдо дуунай-инструментальна ансамбльнууд олон байгаа гэжэ тэмдэглэлтэй. Бумбэрсэг дэлхэйн арадуудай, һанаа сэдьхэлые хүлгүүлһэн асуудалда — эб найрамдалай темэдэ конкурсын бүхы дуунууд зорюулагдаһан байгаа.

Хотын дуунай-инструментальна ансамбльнуудай дунда «Протон», «Ритмы», «Мечта», «Ровесник», хүдөөгэйхидэй дунда Новодесятниковай, «Труженик», Хяагтын-Адагай «Весна» гэһэн коллективүүд шалгарба. Алтайн, Ехэ Нугын, Хүдэри-Сомоной хүдөөгэй соёлой байшангуудай дуушадай ансамбльнууд конкурсдо илабад. Илангаяа Хяагтын медицинскэ училищиин студентка Ирина Балдановэгай, Хяагтын городской соёлой байшангай хүдэлмэрилэгшэ Сергей Серебренниковэй, Алтайн соёлой байшангай дуушан Августина Гендуновагай гүйсэдхэхы шадабарие конкурсын жюри онсо тэмдэглэһэн байна.

А. ФАРФУТДИНОВ.

ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ ЖАСАДА

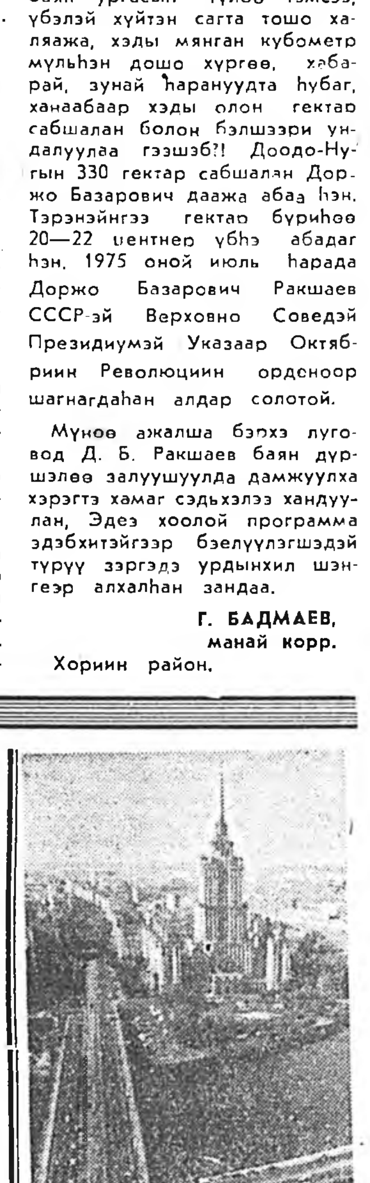
Онохой тосхоной Ленинэй нэрэмжэтэ талмай дээрэ «Термоядерна дайн бү болог лэ!» гэһэн митинг һаяхан боложо үнгэрбэ. Тус митингдэ дүн хамта гурба мянга гаран хүнүүд хабаадаа.

Тус митингые арадай депутадуудай Онохойн поселково Соведэй түрүүлэгшэ Елизавета Борисовна Попова нээгээ. Удаань тэрэ Онохой тосхононой партийна организацинуудай секретарьнарай соведэй түрүүлэгшэ—Онохойн модоной комбинадай парткомой секретарь Петр Филиппович Парыгинда үгэ үгэбэ. Тэрэ ядерна дайе хорихо, эб найрамдалай түлөө тэмсэл бүри шангадхаха тухай хэлээ.

Удаань үгэ абаһан ажалай ветеран Мария Николаевна Заиграева эб найрамдалай түлөө тэмсэхыень хүн бүхэниие уряалха зуураа, жэл бүри нэгэ һарынгаа пенси эб найрамдалай жасада оруулдаг байһан тухайгаа хэлэһэн байха юм. Тиихэдэ ажалай болон дайнай ветеран Николай Федосеевич Опак эб найрамдалай жасада һара бүри нэгэ үдэрэйнгөө салингые оруулдаг байна.

Эндэхи модоной комбинадай модо хюрөөдэдэг томодхогдоһон бригадын бригадир, КПСС-эй Загарайн райкомой бюрогой гэшүүн Иван Ильич Кузнецов үгэ хэлэхэдээ эб найрамдалай жасада бригадараа 1000 түхэриг оруулха байһан тухайгаа мэдүүлбэ. Дэлхэй дээрэ амгалан тайбан байдалай түлөө тосхоной комсомолшууд болон пионернүүдэй оролдожо, баһал өөһэдынгөө хубита оруулха тухай модоной комбинадай комсомолой организациин секретарь Е. Трунов хэлээ. Жэшээнь, эндэхи пионернүүд 51 түхэригэй ажал дүүргэжэ, энэ мүнгэеэ, мүн лэ эб найрамдалай жасада оруулһан байна.

Ц. ЦЫБАНОВ.

Һайндэрэй Москва.
(ТАСС-ай фотохроника).

МОСКВАДА ХЭБЛЭГДЭБЭ

Буряадаймнай уран зохёолшодой, поэдүүдэй бүтээлнүүд орон дотороо мэдээжэ болонхой. Тэдэнэй зохёолнуудай түбэй хэблэлнүүдээр барлагдан гарадагынь һайн лэ ушар гэжэ тэмдэглэмээр. Юуб гэхэдэ, оронoймнай алишье зүгтэ ажаһуудаг уншагшад хүрэтэр номуудынь эльгээгдэнэ ха юм.

Москвагай «Современник» хэблэлээр республикымнай хоёр поэдэй ном барлагдан гараба. Тусхайлбал, В. Петоновой «Эртын жэргэмэлнүүдэй орон» А. Румянцевай «Тайгын үлгы».

В. Петонов арба гаран ном хэблүүлжэ уншагшад болон шүүмжэлэгшэдэй һайшаалай үгэнүүдтэ хүртэдэг юм. «Эртын жэргэмэлнүүдэй орон» гэжэ нэрлэгдэһэн ээлжээтэ ном соогоо республикынгаа мүнөөнэй үе саг, түрэл хизаар ороноймгоо эртэ урдын түүхэ тухай поэт домоглоно. Байгал далай шадарай байгаалиин гоё һайханиие, тэрэнэй ой тайга, тала дайдые магтан түүрээһэн олон шүлэгүүд энэ суглуулбаридань ороо. Ород буряад арадуудай аха дүү хани барисаанай темэ В. Петоновой зохёохы ажалда онсо һуури эзэлдэг. Тиихэдэ тарялашадай ажал хэрэгүүд, БАМ-ай барилгашадай хүшэр хүндэ хүдэлмэри, шэнэ газарай шэнжэ, тэндэ ажаһуудаг хүн зон, зохёохы хүдэлмэриин баяр баясхалан — эдэл даа мүнөө поэдэй анхарал татаһан асуудалнууд. Буряадай поэзидэ һаял мүндэлжэ байһан жанр—сонедүүдэй баглаанууд номдо оруулагданхай. Эдэ бүхы шүлэгүүдые мэдээжэ совет поэт Николай Горохов ород хэлэн дээрэ оршуулаа.

Поэт Андрей Румянцевай шүлэгүүд «Октябрь», «Юность», «Огонек» журналнуудта, «Литературная Россия» газетэдэ толилогдоһон, Буряадай номой хэблэлээр барлагдаһан байна.

«Тайгын үлгы» номынь поэдэй долоодохи суглуулбари боложо, түбэй хэблэлээр барлагдаһан түрүүшынхинь гэжэ тэмдэглэлтэй. Түрэл Сибириин хизаар дайда, Эхэ оронойнгоо баялигые арьбадхалсажа байһан ажалша бүхэриг хүнүүд тухай поэт ном соогоо хөөрэнэ. Эртэ урда сагһаа эхитэй «һайнмуу» гэһэн арсалдаанай орёо нарин асуудалнууд тушаа поэт бодомжолхо зуураа, хододоо илажа гарадаг һайн һайханай мүнхэ хүсые магтан дуулана. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ эхэнэрнүүдэй шэн зоригто баатаршалга, мүнөөнэй сагай тайгын эзэд, эршэтэ ажалай абьяас болон байгаалиин гоё һайханиие түүрээһэн шүлэгүүдынь уншагшадай халуун анхарал татаха байха.

И. ЗЕЛИКОВ.

НЮТАГАЙМНАЙ ХҮБҮҮНЭЙ АМЖАЛТА

Спортын мэргэжэл дээшэлүүлхэ һургуулинуудай командануудай дунда боксоор РСФСР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө эхилһэн мүрысөөн дүүрэбэ. Хабаровск хотодо долоон хоногой туршада үргэлжэлһэн энэ ехэ мүрысөөндэ Россин Федерациин область хизаар, автономито республикануудай 25 команда хабаадалсаһан байна. Тэдэнэй дундаһаа нэрлэбэл, Москва, Краснодар, Волгоград, Пермь, Саратов, Куйбышев болон бусад городуудай боксернуудые бэлдэдэг мэдээжэ түбүүдэй командануд болоно. Тиихэдэ Мариин Яхадай, манай республикын боксернууд бэлэдхэл һайнтай байба.

Мүрысөөнэй гол зорилгонь хадаа Россин Федерациин область, хизаар, автономито республиканuудта спортын мэргэжэл дээшэлүүлхээр байгуулагдаһан һургуулинуудай хэр зэргэ бэлэдхэлтэй болоһые шалгажа үзэхэ гэгдэһэн байгаа. Хоёрдохёорнь болоходо, Россин Федерациин суглуулагдамал командын бүридэлдэ абтамаар спортсменүүдые тодоруулха ба ерэхэ жэлдэ СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө үнгэргэгдэхэ, уласхоорондын наадануудта РСФСР-эй суглуулагдамал командын нэрэ солые хамгаалмаар боксерые бэлдэхэ асуудал шиидхэгдэхээр хараалагдаһан байгаа ха юм.

Манай республикаһаа спортын мэргэжэл дээшэлүүлхэ һургуулиин боксернууд энэ нааданда хабаадалсаһан байна. Элэнэрнай хэд бэ гэхэдэ, СССР-эй спортын мастернууд Юрий Мангатаев, Анатолий Асадуллин, Бадма Батуев, Валерий Галданов болон залуу боксернууд Андрей Гергенов Соёл Бабуев, Георгий Пантелеев, Юрий Вдовин ба бусад болоно.

Хэдэн үдэрэй туршада үргэлжэлһэн шанга тулалдаанай дүн гаргахада, мүрысөө үнгэргэһэн хотын эзэд — Хабаровскын хизаарай команда түрүүлжэ гараа. Хоёрдохи, гурбадахи һууринуудые Москва хотын болон манай Буряадай республикын командануд эзэлһэн байна.

Буряадай АССР-эй спортсменүүдэй дундаһаа 91 килограммай шэгнүүртэ мүрысэһэн Юрий Вдовин РСФСР-эй чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэбэ. Мүнөө совет армида сэрэгэй албанда байһан нютагаймнай хүбүүн Юрий урдандаа хүүгэдэй спортын һургуулида ябахадаа, тренер Сергей Банзаракцаевай боксын секцидэ хүмүүжүүлэгдэһэн юм. Тиигэжэ энэ ехэ наадан дээрэ тэрэ чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэхэдөө, СССР-эй спортын мастерай норматив дүүргэжэ, РСФСР-эй суглуулагдамал командын бүридэлдэ абтаба.

Манай командын бусад боксернууд сооһоо Юрий Мангатаев, Бадма Батуев, Валерий Галданов, Георгий Пантелеев гэгшэд шангай һууринуудые эзэлһэн байна.

— Хэзэйшье мэдэһээр манай республикада һүүлэй үедэ бокс һулаар хүгжэнэ гэлсэдэг гээшэбди. Харин мүнөө Хабаровск хотодо үнгэргэгдэһэн наадануудта урдынгаа амжалта дабтажа, һайн бэлэдхэлтэй боложе ябаһанаа харуулба гээшэбди. Саашадаа Эхэ ороной түрүү һуури эзэлхын түлөө үнгэргэгдэдэг мүрысөөнүүдтэ, мүн уласхоорондын наадануудта хабаадажа шадамаар боксернуудые бэлдэхэ зорилго урдаа табиха ёһоороо табинабди, — гэжэ спортын мэргэжэл дээшэлүүлхэ һургуулиин ахалагша тренер Агбан Амгалонов тайлбарилба.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда: «Октябриин замаар—зохёон байгуулгын, эб найрамдалай хараа шугамаар» — Агууехэ Октябриин социалис революциин 67 жэлэй ойдо зорюулагдажа, Кремлиин Съездүүдэй ордон соо 1984 оной ноябриин 6-да болоһон баярай суглаан дээрэ нүхэр А. А. Громыкын хэһэн элидхэл. «К. У. Черненко социалис оронуудай залуушуулай эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэдтэй уулзаба»— ТАСС-ай материал.

Хоёрдохи, гурбадахи хуудаһануудта: нүхэр А. А. Громыкын элидхэл.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: «Түрүүшын юһэн дабхар гэр» — Г. Елисеевагай репортаж. Уласхоорондын шэнжэлэл. ТАСС-ай мэдээсэлнүүд. Соносхолнууд.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА
АГУУЕХЭ ОКТЯБРИИН СОЦИАЛИС РЕВОЛЮЦИИН 67-ДОХИ ЖЭЛЭЙ ОЙ

Москва. 9.00 —«Время».

Улаан-Үдэ. 10.00 — **Агууехэ Октябриин 67-дохи жэлэй ойдо зорюулагдаһан Улаан-Үдэ хотын ажалшадай түлөөлэгшэдэй һайндэрэй жагсаал.**

Москва. 12.35 —«Путешествие по Москве». «Ленинский проспект» — баримтата фильм. 13.25 — Гүрэнэй Н. Осиповой нэрэмжэтэ ород арадай академическэ оркестрэй концерт. 13.50 — Совет поэдүүдэй шүлэгүүдээр найруулга. 14.20 — СССР-эй арадуудай дуу, хатар. 14.50 — **Москва, Улаан талмай. Агууехэ Октябриин социалис революциин 67-дохи жэлдэ зорюулагдаһан сэрэгэй парад ба ажалшадай жагсаал.** 17.00 — «Макар—следопыт»— үхибүүдтэ гурбан серитэй уран һайханай фильм. (1-дэхи сери). 18.05 —Баледэй артистнуудай концерт. 18.35 — «Ленин в Октябре — уран һайханай фильм. 20.15 — Останкинадахи концертын студида һайндэрэй үдэшэ. 22.00 — **Агууехэ Октябриин Социалис революциин 67-дохи жэлэй ойдо зорюулагдаһан сэрэгэй парад ба ажалшадай жагсаал тухай репортаж.** 13.15 — Футбол. УЕФА-гай кубок. «Динамо» (Минск) — «Спортинг» (Лиссабон).

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — Баримтата фильм. 9.45 —«Баатар хотонууд тухай дуунууд». 10.35 —Баримтата фильм. 10.50 — Мультфильмнүүд. 11.15 —Баримтата фильмүүд. 12.35 — Түбэй телевидениин болон бүхэсоюзна радиогой электрохүгжэмэй инструментнүүдэй ансамблиин концерт. 13.05 — А. Блок. «Эхэ орон» —фильм-концерт. 13.50 — «Экранай аялга дуунууд». 14.25 —«Саяны» — баримтата фильм. 14.50 — **Москва, Улаан талмай. Агууехэ Октябриин социалис революциин 67-дохи жэлэй ойдо зорюулагдаһан сэрэгэй парад ба ажалшадай жагсаал.** 17.00 — К. Тренев. «Любовь Яровая» — фильм-зүжэг. 19.25 — Баримтата фильмүүд. 20.00 — «Театр школ» —баримтата фильм. 21.00 — «Амгалан нойрсогты, шуул». 21.15 — Баримтата фильм. 22.00 — **Агууехэ Октябриин социалис революциин 67-дохи жэлэй ойдо зорюулагдаһан сэрэгэй парад ба ажалшадай жагсаал тухай репортаж.**

САГАН УЛАРИЛ

Республика доторнай бүрхэгшэг байха, зарим нютагуудаар саһан орохо. Баруун-хойто зүгһөө секундын 9—14 метр хүсэтэйгөөр һалхилха. Үдэрынь 3—8, хойто районуудта 10—15 градус хүйтэн болохоор хүлеэгдэнэ.

Улаан-Үдэдэ саһан орохо, баруун-хойто зүгһөө 9—14 метр хүсэтэйгөөр һалхилха. Үдэртөө 3—5 градус хүйтэн байха.

Редактор
Р. Б. ГАРМАЕВ.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор — 2-50-96, приемная — 2-54-54, зам. редактора — 2-68-08, зам. редактора — 2-62-62, отв. секретарь — 2-50-52, секретариат — 2-66-76, отделы: партийной жизни — 2-34-05, пропаганды — 2-56-23, промышленности и строительства — 2-61-35, сельского хозяйства — 2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта — 2-69-58, культуры и школ — 2-60-21, 2-57-63, информации — 2-60-91, переводов — 2-54-93, писем и селькоров — 2-67-81, корректорская — 2-33-61, выпускающие — 2-35-95, отдел объявлений — 2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Улан-Удэ ул. Ленина 35. Н-01618. Заказ № 256. Индекс 04649.